21 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1999 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 186 (1931)

Ազգ

Azg armenian daily

Գրոզնին շրջանաձեւ պաշտպանության է պատրաստվում

ՄՈՍԿՎԱ, 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Չեչեն գրոհայինների ղեկավարությունն ուժեղացնում է Գրոզնու շրջանաձեւ պաշտպանությունը: Տները եւ փողոցները վերածվում են դիմադրության ամրացված հանգույցների: Այս մասին ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի թղթակցին այսօր հայտնել են պաշտպանության նախարարությունում:

«Ըստ առկա տվյալների, արդեն սկսվել է Գրոզնուց մի շարք կազմակերպությունների եւ հաստատությունների էվակուացումը լեռնային շրջաններ: Ռուսաստանի ռազմական գերատեսչությունը նշում է, որ չեչեն զինյալ կազմավորումներն ամենուրեք զգալի կորուստներ են կրում համադաշնային ուժերի հարվածներից: Նրանք ավելի սուր են զգում պարենի, ջրի եւ դեղորայքի պակասը:

Պաշտպանության նախարարության մամլո ծառայությունն արձանագրում է, որ Չեչնիայում Ասլան Մասխադովի կողմից հայտարարված համընդհանուր զորահավաքն արդեն ձախողվել է: Գրոհայինների հանձնակատարներն այժմ փորձում են վարձկաններ հավաքագրել Ինգուշիայի՝ Չեչնիայի հետ հարեւան շրջանների բնակիչների մեջ:

ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆ

«ԱՄՆ-ը շահագրգիռ է հարավկովկասյան կարգավորման հարցում»

Ստիվեն Սեստանովիչի մեկօրյա այցը Երեւան

ԱՆՈՒՇ ԲԱԲԱՅԱՆ

Երեկ մեկօրյա այցով Երեւան էր ժամանել ԱՄՆ պետքարտուղարի Նորանկախ պետությունների գծով խորհրդական Ստիվեն Սեստանովիչի գլխավորած պատվիրակությունը: Այսօր պատվիրակությունը նույնտիպի այցով լինելու է Բաքվում:

Երեւանյան այցի ընթացքում խորհրդականը եւ նրան ուղեկցող յոթ հոգանոց պատվիրակությունը՝ ԱՄՆ բարձրաստիճան պաշտոնյաներից կազմված, հանդիպումներ էր ունեցել ԱԱ նախարար Սերժ Սարգսյանի, ԱԳ նախարար Վարդան Օսկանյանի, այնուհետեւ վարչապետի եւ նախագահի հետ: ԱՄՆ ներկայացուցիչ Էդվարդ Ուորները, որը զբաղվում է հարավկովկասյան տարածաշրջանի պաշտպանական հարցերով, հանդիպումներ էր ունեցել մեր պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան զինվորականների հետ: Ստիվեն Սեստանովիչին, ի թիվս այլ պաշտոնյաների, ուղեկցում էր եւ ԵԱՀԿ Լեռնային Ղարաբաղի հարցով Մինսկի խմբի ներկայիս համանախագահ Քերի Քեւինոուն:

Լրագրողների հետ հանդիպմանը ներկայանալով զգալի ուշացումով՝ պրն Սեստանովիչը պատճառաբանեց, թե երկարաձգվել էր ՀՀ նախագահի հետ զրույցը: Թեպետ ասուլիսը չափազանց կարճ էր ու հապճեպ, մեր հարցերից շատերն էլ անպատասխան մնացին, սակայն տկն Օլբրայթի խորհրդականը հասցրեց ներկայացնել Ռոբերտ Քոչարյանի ու Վազգեն Սարգսյանի հետ զրույցների բովանդակությունն ու արդյունքները:

Տես ► էջ 2

ՄՈՍԿՎԱ

Հայաստանը հուսալի գործընկեր է

Հաստատում են Ռուսաստանի ղեկավարները

ԵՐԵՎԱՆ, 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահ Կարեն Դեմիրճյանի գլխավորած պատվիրակության Մոսկվա կատարած պաշտոնական այցի երրորդ օրը՝ հոկտեմբերի 20-ին, տեղի է ունեցել Կարեն Դեմիրճյանի եւ ՌԴ Պետդումայի նախագահ Գենադի Սելեզնյովի համատեղ մամուլի ասուլիսը, որի ընթացքում ամփոփվել են այցի արդյունքները, պատասխաններ են տրվել քաղաքական, տնտեսական եւ այլ ոլորտներին վերաբերող բազմաթիվ հարցերի:

ՀՀ ԱԺ նախագահը նախորդ օրը հանդիպում էր ունեցել ՌԴ վարչապետ Վլադիմիր Պուտինի հետ: Վարչապետը բարձր է գնահատել հայ-ռուսական միջխորհրդարանական եւ միջկառավարական հարաբերությունները, միաժամանակ նշելով, որ դրանց հետագա զարգացման ու ընդլայնման համար հարկավոր է կատարելագործել համապատասխան օրենքները, ստեղծել անհրաժեշտ իրավական բազա: ԱԺ նախագահը տեղեկացրել է, որ, Պետդումայի ղեկավարության բնորոշմամբ, Հայաստանը ԱՊՀ տարածքում Ռուսաստանի լավագույն գործընկերներից է, եւ համագործակցությունը երկու երկրների միջեւ ընթանում է ճիշտ ուղիով: Պրն Դեմիրճյանն այնուհետեւ ներկայացրել է Հայաստանում տիրող քաղաքական եւ տնտեսական իրավիճակը: Կողմերը նպատակահարմար են համարել երկու երկրների ձեռնարկությունների՝ միմյանց նկատմամբ ունեցած պարտքերը մարել փոխադարձ ծառայությունների միջոցով: Ակտեր են փոխանակվել հայ-ռուսական «Արմռոսգազպրոմ» ձեռնարկության եւ Մոսկվայի կոնյակի գործարանի շինարարության շուրջ: Կ. Դեմիրճյանը պատրաստակամություն է հայտնել աջակցել կոնյակի գործարանի շինարարության եւ տեխնոլոգիաներով ապահովման խնդրում:

Հանդիպմանը խոսք է գնացել նաեւ միջազգային կազմակերպությունների շրջանակներում համագործակցության մասին:

Նույն օրը Հայաստանի ԱԺ նախագահը հանդիպել է Մոսկվայի քաղաքապետ Յուրի Լուժկովի հետ: Զրույցի ընթացքում քաղաքապետը հայտնել է, որ Հայաստանը Ռուսաստանի ամենահուսալի գործընկերն է ԱՊՀ երկրների մեջ: Նա միաժամանակ հավաստիացրել է, որ Մոսկվայի հայկական համայնքի հիմնախնդիրները մշտապես գտնվում են մայրաքաղաքի իշխանությունների ուշադրության կենտրոնում:

Երկուստեք կարեւորվել է հայ-ռուսական տնտեսական համագործակցությունն ակտիվացնելու եւ հնարավորինս ընդլայնելու անհրաժեշտությունը:

Հոկտեմբերի 21-ին պատվիրակությունը կվերադառնա Երեւան:

Բարենպաստ պահ Ջավախքի ինքնավարության համար

Էդուարդ Շեւարդնաձեն վկայակոչում է Վրաստանի սահմանադրությունը

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

«Պետք է ղեկավարվել սահմանադրությամբ, գոյություն ունի սահմանադրություն, որ ստորագրել եմ», «Ազգին» Ախալքալաքում երեքշաբթի հավաստիացրեց Էդուարդ Շեւարդնաձեն, որ եկել էր նախկին ռուսական զորակայան՝ խորհրդարանական ընտրությունների նախաշեմին ռուսական զորանոցը տեղի հայ բնակչությանը հատկացնելու համար: Զորանոցը դառնալու է Ախալքալաքի շրջանային հիվանդանոց: Հոկտեմբերի 31-ին Վրաստանում նոր խորհրդարանական ընտրություններ են, եւ «Քաղաքացիների միություն» դաշինքի թիվ 1 դեմք Էդուարդ Շեւարդնաձեն կանգնած է լրջագույն երկընտրանքի առջեւ՝ ինչպե՞ս ստանալ առավելագույն ձայներ՝ հաղթելու իր հիմնական մրցակից «Վերածնունդ» դաշինքի ղեկավար եւ Աջարիայի Ինքնավար Հանրապետության նախագահ Ասլան Աբաշիձեին՝ պահպանելով Վրաստանի ամբողջականությունը: Վրաստանում հայկական բնակչությունը շուրջ 500 հազար է, որի 65 տոկոսն ընտրելու իրավունք ունի:

Տես ► էջ 3

Սիրիայում Ռուսաստանի դեսպանն է Ռոբերտ Մարգարյանը

Հոկտեմբերի 19-ին Դամասկոսում անցկացրած մամլո ասուլիսում Սիրիայում Ռուսաստանի դեսպան Ռոբերտ Մարգարյանն օրինական է համարել Մոսկվայի կողմից Սիրիային կատարելագործված զենքեր մատակարարելը, նրա հին զինտեխնիկայի արդիականացումը եւ պաշտպանական նոր զենքերի տրամադրումը, որովհետեւ, շեշտել է Մարգարյանը, Սիրիան ոչ ոքի չի սպառնում եւ նրա դեմ որեւէ միջազգային պատժամիջոց չկա: Հիշեցնենք, որ ապրիլից ԱՄՆ-ը պատժամիջոցներ էր սահմանել ռուսական 3 ընկերությունների նկատմամբ՝ Դամասկոսին պաշտպանական զենքեր վաճառելու պատճառով, Մոսկվայի հանդեպ տնտեսական որեւէ արգելք չդնելով: Սիրիայի զենքի շուրջ 90 տոկոսը նախկին ԽՍՀՄ եւ այժմյան Ռուսաստանից է: Ռուսական զենք ստանալու հարցը քննարկվել էր հուլիսին, երբ Սիրիայի նախագահ Հաֆեզ Ասադը ժամանել էր Մոսկվա:

Ռոբերտ Մարգարյանն անդրադարձել է նաեւ միջինարեւելյան խաղաղության գործընթացին, ընդգծելով Ռուսաստանի սատարումը Սիրիայի դիրքորոշմանը, որը բնութագրել է իբրեւ արդար եւ օրինական: Դեսպանը նաեւ խոսել է երկու երկրների տնտեսական համագործակցության մասին, նշելով, որ ռուս-սիրիական համատեղ հանձնախումբը գումարվելու է առաջիկա ամիսներին՝ ստորագրելու զենքին եւ կրկնակի հարկումից խուսափելուն վերաբերող որոշ համաձայնագրեր:

Ա. Մ.

Իսլամ ծայրահեղականների ակտիվացում Ադրբեջանում

ՄՈՍԿՎԱ, 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ռուսական որոշ լրատվական աղբյուրների հաղորդմամբ, ՌԴ հատուկ ծառայություններն արձանագրում են ծայրահեղական կազմակերպությունների գործունեության ակտիվացում Ադրբեջանի տարածքում: Նշվում է, որ Ադրբեջանի տարածքում գործառնում են երկու բազաներ, որոնք մասնագիտացած են արմատականորեն տրամադրված իսլամական ագիտատորների պատրաստման գործում Կենտրոնական Ասիայում եւ Հյուսիսային Կովկասում աշխատելու համար:

Բազաներից մեկը, որ գործում է «Իսլամական երիտասարդության համաշխարհային վեհաժողով» անվամբ, գտնվում է Ադրբեջանի մայրաքաղաքի Գյանջլիկ միկրոշրջանում: Բազայի ղեկավարությունը իրականացնում են Սաուդյան Արաբիայի, Սոմալիի եւ Եմենի քաղաքացիներ:

Երկրորդ բազան, որ գործում է «Փրկության միջազգային իսլամական կազմակերպություն» ցուցանակով, գտնվում է Բաքվից ոչ հեռու՝ Ազիզբեկով ավանում, Նարիմանովի փողոցում: Կազմակերպության ղեկավարը Եմենի քաղաքացի է:

Վերոհիշյալ երկու կազմակերպությունները, աղբյուրի պնդմամբ, առկա են Ինտերպոլի ցուցակներում որպես «Մուսուլման եղբայրներ», «Փրկության իսլամական ճակատ» եւ այլ ահաբեկչական հայտնի կազմակերպությունների ակտիվ մասնակիցներ:

Բազաները ֆինանսավորվում են հիմնականում սաուդյան շեյխ Սալեհ Աբդալի Քամելի «Ալբարաքա բանք Լեբանոն» բանկի միջոցով: Աղբյուրի պնդմամբ, միայն սեպտեմբերին Ադրբեջանի բազաների համար 2 մլն դոլար է փոխանցվել: Ըստ բազաների ղեկավարների հայտարարությունների, այն տեխնոլոգիաները, որ «փորձարկվելու» են Հյուսիսային Կովկասում եւ Կենտրոնական Ասիայում, ծրագրվում է օգտագործել նաեւ արաբական երկրների օրինական կառավարությունների դեմ, այդ թվում Սաուդյան Արաբիայի թագավորական տան դեմ:

ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾ

Մուրադ Թոփալյանը վայր է դրել ԱՀԱԿ նախագահի իր լիազորությունները

Ինչպես արդեն հաղորդվել է, հոկտեմբերի 14-ին Քլիվլենդում ձերբակալվել է Ամերիկայի հայկական ազգային կոմիտեի, նույն ինքը՝ ՀՅԴ Հայ դատի հանձնախմբի նախագահ Մուրադ Թոփալյանը՝ ահաբեկչական գործողությունների կազմակերպիչ լինելու մեղադրանքով: Կոմիտեի հոկտեմբերի 19-ի հայտարարության համաձայն, երեքշաբթի օրը Մուրադ Թոփալյանը վայր է դրել նախագահի լիազորությունները, մինչ տնօրենների խորհրդին տեղեկացրել էր, թե կարիք ունի ողջ ուշադրությունը սեւեռել իր նկատմամբ հարուցված դատական գործի վրա:

Տնօրենների խորհուրդն ընդունել է պրն Թոփալյանի «հսկայական ներդրումն Ամերիկայում հայկական քաղաքական շահերի պաշտպանության գործում եւ նվիրվածությունը Հայ դատին»: Խորհուրդը հույս է հայտնել, որ «պրն Թոփալյանի փորձն այսուհետ եւս կծառայի հանուն Ամերիկայի գաղութի շահերի»:

Միեւնույն ժամանակ խորհուրդը գործադիր տնօրեն Արամ Համբարյանին նշանակել է նախագահի պաշտոնակատար՝ մինչեւ այդ պաշտոնի զբաղեցումը:

Խորհուրդը վերահաստատել է ԱՀԱԿ-ի նվիրվածությունը հայ ազգի դեռեւս չիրագործված երազանքներին, ընդհանուր նպատակներին եւ մշակութային արժեքներին: «ԱՀԱԿ-ը հույս է տածում միացնելու բոլոր ամերիկահայերին՝ ի շահ հայ գաղութի առաջընթացի, ներառյալ ԱՄՆ-ի կառավարության կողմից Հայոց ցեղասպանության ճանաչումը, հայկական հարցի հաղթանակը եւ հայկական արդարության հաստատումը: Մենք նաեւ ակնկալում ենք, որ Մ. Նահանգները բարոյական պատասխանատվություն է կրում Հայաստանի առաջընթացի ապահովման գործում եւ պաշտպանում է ԼՂՀ-ի բնակչության ազատության եւ ինքնորոշման անուրանալի իրավունքները», ասվում է հայտարարության մեջ:

Վերջում խորհուրդը մեկ անգամ եւս նշում է, որ ԱՀԱԿ-ը, ինչպես միշտ, կպաշտպանի ամերիկահայ գաղութի շահերը եւ կպայքարի նրանց իրավունքների նկատմամբ ցանկացած ոտնձգության դեմ:

digitised by A.R.A.R.@

ԹՄՐԱԲԻԶՆԵՍ

Հայաստանը Սիցիլիա չէ

Հայաստանը գտնվում է Արեւելքի երկրներից դեպի Եվրոպա թմրադեղերի տեղափոխման երկու ճանապարհների միջեւ: Ճիշտ է, թմրանյութերի փոխադրումների համար նա տարանցիկ երկիր է դառնում այն ժամանակ, երբ փակվում են այդ երկու գլխավոր ճանապարհները: Թմրաբիզնեսի գործամոլները այդ ուղիներն ընտրել են վաղուց՝ 100 տարի առաջ: Աֆղանստանից, Պակիստանից եւ Իրանից, որտեղ գտնվում է թմրադեղերի պատրաստման եւ իրացման «Ոսկե մահիկ» կենտրոնը, առողջության համար վտանգավոր թմրանյութերը Վրաստանի, Թուրքիայի եւ Հայաստանի տարածքներով հասցվում են Եվրոպա եւ Ռուսաստան: Աշխարհում թմրամիջոցների 80 տոկոսը մատակարարում է այդ կենտրոնը: Թմրադեղերի մնացյալ մասն իրացնում են ԱՄՆ-ում գտնվող «Ոսկե մանգաղ» կենտրոնը եւ «Ոսկե եռանկյունին» (Կորեա, Չինաստան եւ Հնդկաստան):

Հայաստանի ՆԳՆ թմրամիջոցների անօրինական շրջանառության դեմ պայքարի վարչության պետ Աշոտ Սկրտչյանի խոսքերով, ընթացիկ տարվա անցած վեց ամիսներին կալանավորվել է թմրաբիզնեսով զբաղվող վեց հանցախումբ, մինչդեռ ամբողջ անցյալ տարվա ընթացքում բացահայտվել էր թմրագործարարների միայն մեկ ելուզակախումբ: Նույն ժամանակամիջոցում հանրապետությունում արձանագրվել են 566 հանցագործություն եւ իրավախախտում՝ կապված թմրադեղերի պատրաստման եւ առեւտրի հետ: Անցյալ տարի այդ ցուցանիշը կազմել էր 477: Հիշյալ ժամանակամիջոցում քրեական պատասխանատվության է ենթարկվել «կայֆի» իրացման եւ օգտագործման համար մեղադրվող 259 մարդ: Այսօրվա դրությամբ հանրապետությունում արձանագրված է 20 հազար թմրամոլ, որոնց 51 տոկոսը կազմում են մշտական եկամուտ չունեցող անձինք, 20 տոկոսը ուսանողներ են, 7 տոկոսը զինծառայողներ, 7 տոկոսը բանվորներ: Թմրանյութեր սովորում են առավելապես տղամարդիկ. 25-29 տարեկանները (17,6 տոկոս), 18-24 տարեկանները (12,5 տոկոս) եւ 30-49 տարեկանները (62,8 տոկոս): Հատկանշական է, որ թմրանյութերի 45 տոկոսը հանրապետություն է մուտք գործում ավտոտրանսպորտով, 43 տոկոսը օդային ճանապարհով եւ 2 տոկոսը այլ ուղիներով: Թմրամոլների միայն 10 տոկոսն է նախընտրում ուժեղ ներգործող թմրանյութեր (մորֆին, ափիոն, հերոին): Ընդսմին, եթե մեր երկրում մեկ գրամ հերոինն արժե 200 դոլար, ապա Թուրքիայում եւ Իրանում դրա գինը 10-15 դոլար է: Ի դեպ, 6 ամսում առգրավվել է 16 կգ 150 գրամ թմրադեղ, իսկ անցյալ տարի՝ 15 կգ:

Աշոտ Սկրտչյանը նշեց, որ թմրամոլության դեմ մղվող պայքարը անզիջում բնույթ է ստանում. տարեկան մեկ անգամ հանրապետությունում ոչնչացվում են կակաչի ու կանեփի դաշտերը՝ 50 տոննա թմրախոտ: Նրա խոսքերով, երկրում թմրամոլության դեմ պայքարի օրենքները բավական խիստ են: Ասենք, մեկ գրամ հերոինի հյուրասիրման կամ վաճառքի համար կարելի է ազատազրկվել 8-15 տարով, մինչդեռ կանխամտածված սպանության համար դատավորները կարող են նշանակել մինչեւ 12 տարվա բանտարկություն: Իսկ եթե մեկ տարվա ընթացքում մարդուն երկու անգամ բռնեն թմրադեղերի օգտագործման համար, ապա նա չի խուսափի քրեական պատասխանատվությունից: Սակայն, չնայած այդ խստություններին, ՄԱԿ-ի անցկացրած վերջին սոցիոլոգիական հարցման համաձայն, Հայաստանում երիտասարդների 90 տոկոսը գտնում է, որ թմրադեղեր փորձել կարելի է:

ՆԳՆ ներկայացուցիչը հայտնեց, որ հանրապետությունում փաստորեն չկա Ռուսաստանում այնքան տարածված թմրամոլության ձեւերից մեկը՝ թունամոլությունը:

Հայաստանում շատ դժվար է վերահսկել թմրամիջոցների ներկրումը եւ դուրսբերումը, քանի որ չկան տեխնիկական ու նյութական հնարավորություններ, հատկապես վարժեցրած շներ եւ համապատասխան օրենսդրություն: Ներկայումս կառավարությունում է ՆԳՆ վարչության պատրաստած թմրամոլության դեմ պայքարի օրինագիծը, որը դեռ պետք է ներկայացվի խորհրդարանի հաստատմանը: Այնտեղ ներառված են «վերահսկողություն» եւ «մատակարարումներ» ձեւակերպումները, որոնք թույլ են տալիս ուրիշ երկրների հետ համատեղ միջոցառումներ իրականացնել:

Փոխգնդապետ Սկրտչյանը գտնում է, որ ԱՊՀ մյուս երկրների համեմատությամբ Հայաստանն առավել բարվոք վիճակում է թմրամոլության տարածման առումով: «Ես պաշտոնապես հայտարարում եմ, որ հանրապետությունում չկան թմրաբիզնեսի գործամոլներին օժանդակող բարձրաստիճան անձինք: Թմրադեղ իրացնողները, առանց բացառության, բանտարկված են», ավելացրեց նա: ՆԳՆ վարչության պետը հերքեց տարածված այն կարծիքը, թե մեր երկրում գոյություն ունեն թմրաբարոններ կամ թմրամաֆիա, ինչպես Սիցիլիայում կամ Կոլումբիայում: Նրա խոսքերով, իրենց պաշտոնեական դիրքը չեն չարաշահում նաեւ թմրաբիզնեսի դեմ պայքարող մարդիկ: Նրանք չեն խախտում բարոյական կանոնները՝ գործարքի մեջ մտնելով թմրադեղերի առեւտրականների հետ կամ իրենց հովանավորության տակ առնելով նրանց:

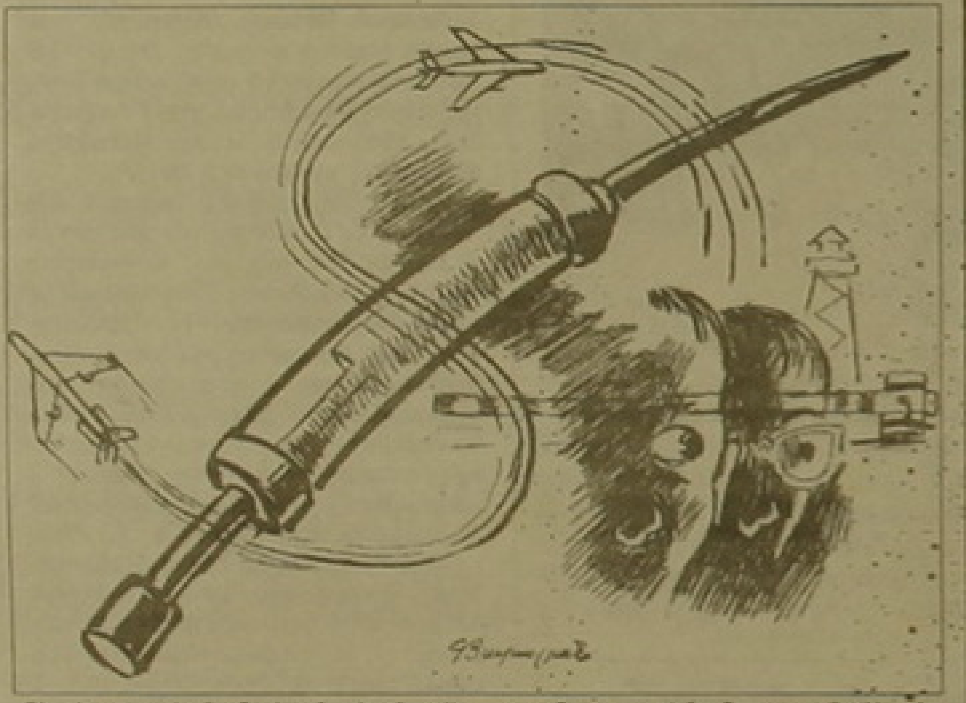

ՏԻԳՐԱՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ,
Հայաստանում Ինտերֆաքսի սեփ. թղթակից

ՏԵՂԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Վահե Վարսանյանը չկարողացավ փրկել սահմանադրական կարգը

ԿԸՀ-ն երեկ արտահերթ նիստ էր հրավիրել երկու հարց լուծելու համար, սակայն ամբողջ չորս խնդիր քննարկեց: Առաջինը Երեւանի քաղաքային ընտրական հանձնաժողովի սխալն ուղղելու՝ Կենտրոն համայնքի 11 տեղամասային հանձնաժողովների նախագահների, տեղակալների եւ քարտուղարների ընտրությունը չեղյալ հայտարարելու մասին 1999 թ. հոկտեմբերի 18-ի որոշումն անվավեր ճանաչելու վերաբերյալ էր: Կենտրոն համայնքի ղեկավար, քաղաքապետի թեկնածու Արտաշ Զուրաբյանի համապատասխան դիմումը հիմնավորված համարելով, հանձնաժողովի յոթ անդամներ կողմ քվեարկեցին ներկայացված նախագծին, ինչը նշանակում է, որ Կենտրոնի քաղաքապետի օգտին ձեւավորված հանձնաժողովների կազմը կպահպանվի: Հաջորդ խնդիրը Ծաղկաձորի համայնքի ղեկավարի թեկնածու Հովիկ Հակոբյանի գրանցման մասին էր. թեկնածուն նախընտրական որոշ խախտումներ էր թույլ տվել (նախընտրական հիմնադրամ չի բացել, եկամուտների հայտարարագրում նշել է կնոջ ավտոմեքենան, «մոռացել» եկամուտների որոշ տարրեր), եւ, հետագայում վարչական պատասխանատվության չենթարկվելու մտահոգությամբ, դիմել Կոտայքի ՄԸՀ-ին՝ գրանցումն ուժը կորցրած ճանաչելու խնդրանքով, սակայն ՄԸՀ-ն, ինչ-ինչ նկատառումներով խնդրանքն անտեսել է: ԿԸՀ-ն, ընդառաջ գնալով թեկնածուին, Կոտայքի մարզի առաջին ատյանի դատարանին գրանցումն ուժը կորցրած ճանաչելու դիմում հղեց:

Նախընտրական խախտումներ թույլ տված մեկ այլ (պատգամավորության) նախկին թեկնածուի՝ բազմաչարչար Նորիկ Այվազյանի նկատմամբ ԿԸՀ-ն, ընդհակառակը, «դաժան» գտնվեց. պրն Այվազյանը ԿԸՀ ներկայացրած հայտարարագրում թաքցրել էր եկամուտները, Նոր Նորք եւ Ավան համայնքների առաջին ատյանի դատարանը մերժել էր թեկնածուին պատասխանատվության ենթարկելու ԿԸՀ դիմումը, Վերաքննիչ դատարանն առհասարակ քննության չէր առել խնդիրը, եւ ԿԸՀ-ն վերահաստատելով Նորիկ Այվազյանին անպատճառ վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հաստատակամությունը, դիմեց Վերաքննիչ դատարանի նախագահին՝ ԿԸՀ դիմումը քննարկման առնելու պահանջով:

ԿԸՀ նիստի «մեխը» (որի քննարկմանը ներկայացան նիստից բացակայող հանձնաժողովի նախագահ Արտակ Սահրադյանը եւ կառավարության ներկայացուցիչ Վահան Ասլանյանը, որը սաստիկ վրդովված էր, որ նիստին չէր հրավիրվել), սակայն ՍԴ դեկտեմբերի 16-ի որոշման հիման վրա առավելապես փախստականներով բնակեցված համայնքներում տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունները չեղյալ համարելու վերաբերյալ նախագահի հոկտեմբերի 18-ի հրամանագրի «հակասահմանադրականության» հարցին էր: ԱԺՄ ներկայացուցիչ Վահե Վարսանյանն, ստանձնելով ՍԴ-ն վերահսկելու գործառույթը, որոշել էր ուղղել ՍԴ-ի եւ ՀՀ նախագահի «սխալները»: Նրա ներկայացրած նախագծի համաձայն, ԿԸՀ-ն դիմում էր ՀՀ նախագահին՝ առաջարկելով չեղյալ համարել իր իսկ հրամանագիրը: Արտակ Սահրադյանը դեմ էր հարցը սահմանադրական հարթությունից ԿԸՀ տեղափոխելուն, հանձնաժողովի մի շարք անդամներ վիրավորված էին, որ ԿԸՀ-ն չի ներգրավվել ՍԴ-ում ծավալված քննարկումներին, գտնում էին, որ նախագահը թյուրիմացության մեջ է եւ լիարժեք չի պատկերացնում հրամանագրի հարուցած «գործնական» հետեւանքները: Սակայն, ինչպես քվեարկությունը ցույց տվեց, հակված չէին [illegible] ոճով ՀՀ նախագահին դիմելու տարբերակին: ԿԸՀ նախագահը մի քանի անգամ փորձեց համոզել Վահե Վարսանյանին. «Վահե, հանի» (խոսքը նախագծի մասին էր): Վահեն անդրդվելի էր. «Չեմ հանում», ու չհանեց, ԿԸՀ-ն էլ, երկու կողմ ձայնով մերժեց «չհանված» նախագիծը: Վահե Վարսանյանը շատ նեղացավ, եւ, որպես բողոքի նշան, ցուցադրաբար հեռացավ նիստերի դահլիճից:

ԼՈՒՍԻՆԵ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Աբովյանում միասնական թեկնածու եւ երեք մրցակից

Աբովյանում շարունակվում է հոկտեմբերի 24-ին կայանալիք տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրարշավը: Քաղաքը բաժանվել է 3 ընտրատարածքների, յուրաքանչյուրում առաջադրված է համապատասխանաբար 25 (թիվ 4 ընտրատարածք), 16 (թիվ 5) եւ 23 (թիվ 6) համայնքի ավագանու թեկնածու: Յուրաքանչյուր ընտրատարածքում պետք է ընտրվի համայնքի ավագանու հինգ անդամ: Առաջադրված թեկնածուները դավանում են զանազան կուսակցությունների, իսկ 31 հոգի անկուսակցական են:

Ինչ վերաբերում է Աբովյանի քաղաքապետի թեկնածուներին, ապա սկզբում նրանք 12-ն էին: Հետագայում նրանցից երեքը, այդ թվում 9 տարվա քաղաքապետ Գր. Ոսկերչյանը, հանեցին իրենց թեկնածությունը (վերջինս միգուցե հասկանալով, որ այլեւս սպառվել է այդ պաշտոնում աշխատելու համար, գերադասեց հեռանալ առանց պայքարի): Մնացած ինը թեկնածուները շարունակում էին ընտրապայքարն իրենց անցյալի գործունեությունը դրվատող եւ իդեալական ապագա խոստացող ծրագրերով:

Հոկտեմբերի 15-ից քաղաքապետի թեկնածուների ընտրարշավում տեղի ունեցավ անսպասելի շրջադարձ: Հինգ հավակնորդներ կազմեցին միասնական դաշինք եւ պաշտպանեցին Կոտայքի մարզպետարանի կրթության եւ գիտության վարչության պետ, «Միասնություն» դաշինքի կողմից առաջադրված Գագիկ Մանասյանի թեկնածությունը: Վերջինս ակնկալում է ոչ միայն Աբովյանի ուսուցիչների, այլեւ «Անդրադարձ», «Հայ զինվոր», «Բանբեր», «Ասպետ» թերթերի երկրպագուների ձայները, որովհետեւ նա եղել է այս թերթերի խմբագիրը:

Այժմ պրն Մանասյանի հետ քաղաքապետի տեղի համար պայքարում են եւս 3 թեկնածուներ՝ նախկին քաղխորհրդի գործկոմի նախագահի առաջին տեղակալ Կարապետ Իսրայելյանը, Աբովյանի կրթահամալիրի տնօրեն Գրիգոր Մնացականյանը եւ նորաբաց «ՎԱԳ» ՍՊԸ-ի տնօրեն Վարդան Կարապետյանը:

Իսկ Գ. Մանասյանը եւ նրան միացած հնգյակը՝ «Աբովյանական միասնությունը», հայտնում են, որ իրենց դաշինքի դռները բաց են մնացած թեկնածուների համար:

Սակայն դաշինքի հետագա համալրումը նոր թեկնածուներով թերեւս արդեն բացառված է, ուստի եւ կիրակի-օրը վերոհիշյալ չորս թեկնածուների միջեւ բավականին լարված պայքար կծավալվի:

ԼԻԱՆԱ ԲՈՒՆԻԱԹՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակման 8 տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ՝ «Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 529353, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր ՀԱԿՈԲ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր ՊԱՐՈՒՅՐ ՀԱԿՈԲՅԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրեն ՀՐԱՅՐ ԶՈՐՅԱՆ / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն / 562941
Apple Macintosh համակարգչային սարքավորումը «Ազգ» թերթի
[illegible] «Ազգին» պատկանում է
Նյութերը չեն գրախոսվում ու չեն վերադարձվում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010

«ԱՄՆ-ը շահագրգիռ է հարավկովկասյան կարգավորման հարցում»

Սկիզբը էջ 1

Վարչապետի հետ հանդիպման ընթացքում մասնավորապես քննարկվել էին Հայաստանին հետագա հումանիտար օգնություն տրամադրելու հարցեր: «Հայաստանը տնտեսական մեծ ներուժ ունի, որն անպայման պետք է օգտագործել», ասաց պրն Սեստանովիչը: Հիմնական մտահոգություն հարուցող խնդիրը, որին կողմերն անդրադարձել են, հանրապետությունում արտասահմանյան ներդրումների նկատելի կրճատումն է. այս կապակցությամբ ճանապարհներ են քննվել, թե ինչ միջոցներով պետք է այստեղ բարենպաստ դաշտ ու մթնոլորտ ստեղծվի օտար ներդրողների համար: Խոչընդոտներից ամենամեծը, ինչին կողմերը նույնպես անդրադարձել են, Հայաստանում կոռուպցիայի առկայությունն է: Այս մասին, ի դեպ, վարչապետին ասվել էր եւ վաշինգտոնյան հանդիպումների ժամանակ:

ՀՀ նախագահի հետ հանդիպումը նվիրված է եղել գլխավորապես Լեռնային Ղարաբաղի հարցի լուծման վերաբերյալ տեսակետների փոխանակմանը: Ռոբերտ Քոչարյանը հայտնել է հարցի զարգացումների մասին իր պատկերացումները: Պրն Սեստանովիչը նշեց, որ Բաքու կատարելիք այցելության ժամանակ լսելու է Ադրբեջանի նախագահի տեսակետը եւս: Իսկ ինչ վերաբերում է Մ. Նահանգներին, ապա այնտեղ ամենայն ուշադրությամբ հետեւում են Քոչարյանի ու Ալիեւի միջեւ ընթացող անմիջական բանակցություններին: ԱՄՆ-ն մեծ հույսեր է կապում ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի գործունեության հետ՝ ակնկալելով արդյունավետության մեծ գործակից: Միաժամանակ հավասար կերպով, ըստ պրն Սեստանովիչի, զարգացնում է հարաբերությունները երկու երկրների հետ էլ: «Այդ հարաբերություններն իրենց էական զարգացումը կունենան այս տարածաշրջանային հակամարտության լուծման հետ մեկտեղ», հայտնեց խորհրդականը:

Քանի որ այդ տարածաշրջանը չափազանց պայթյունավտանգ ու դինամիկ է քաղաքական հակամարտությունների եւ փոփոխությունների տեսանկյունից, պրն Սեստանովիչն այդ խնդիրների կարգավորման գործում իրենց լուրջ ներդրումը համարեց մասնակցությունն ու հիշյալ հարցերի արծարծումը Ստամբուլի առաջիկա գագաթաժողովում: «Ի թիվս մյուս հակամարտությունների՝ հատուկ ուշադրությամբ կքննվի եւ ղարաբաղյան հիմնահարցը», ասաց նա: Բացի այդ՝ գագաթաժողովում ամերիկյան կողմը պատրաստվում է առաջ քաշել նաեւ հարցեր սովորական զենքի զինաթափման ուղղությամբ:

Ըստ ամենայնի՝ հարավկովկասյան տարածաշրջանն իր անվերջանալի խնդիրներով իրոք հետաքրքրություն է ներկայացնում ամերիկյան քաղաքականության համար, եթե հաշվի առնենք, որ Ստիվեն Սեստանովիչն ու Քերի Քեւինոուն այս տարի արդեն առաջին անգամը չէ, ինչ այցելում են «պայթյունավտանգ գոտի»:

digitised by A.R.A.R.@

ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ՔԻՄԻԱ

«Բուլվինոս քեմիքլզն» ընդլայնում է արտադրատեսակներն ու շուկան

«Բուլվինոս քեմիքլզ» անգլիական ընկերության հայաստանյան մասնաճյուղի հանդիսավոր բացումը, երբ ընթերցողը հիշում է, տեղի ունեցավ ս. թ. մայիսի 26-ին, ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի մասնակցությամբ: Արտադրամասի բացումը դիտարկվեց որպես պատգամավորական քարոզարշավի օրերին տարածված հերթական «ժեստ», սակայն իր գործունեության հաջորդ 5 ամիսների ընթացքում ֆիրման ապացուցեց, որ լրջորեն է զբաղվելու հայաստանյան շուկայի նվաճմամբ: Իսկ մեր շուկան, ինչպես խոստովանեց «Բուլվինոսի» հիմնադիր, լոնդոնաբնակ Վարդան Ուզունյանը, սահմանափակ հնարավորություններ ունի, եւ ժողովուրդն էլ գնողունակ չէ, պարզապես ֆիրման այս շուկան ընկալում է որպես տարածաշրջանի փոքր, բայց կայուն կենտրոն, որից սկսելով կարելի է ընդլայնվել Վրաստանում եւ ԱՊՀ այլ երկրներում:

Արտադրության հետ կապված սկզբնական ներդրումը կազմել է 1,5 մլն դոլար, եւ Հայաստանում փաստորեն առաջին անգամ շրջանառության մտավ անձնական ու կենցաղային հիգիենայի մաքրող նյութերի՝ ավելի քան 21 արտադրատեսակներից բաղկացած ընտրանին: «Բուլվինոսի» արտադրանքն առայժմ կենտրոնացած է ու սպառվում է հիմնականում Երեւանում, թեպետ արագություն ու ծավալ է ձեռք բերում առաքումը մարզեր: Իսկ շուտով արտադրանքի առաջին քանակը կառաքվի Վրաստան, արդեն բանակցություններ են ընթանում եւ ռուսաստանյան շուկա մուտք գործելու կապակցությամբ: Վարդան Ուզունյանի՝ ժուռնալիստի տանը հրավիրված ասուլիսի նպատակը ֆիրմայի թողարկած տասը նոր արտադրատեսակների գովազդումն էր: «Շայն» անվանումը կրող այդ մաքրող նյութերից 3-ն ունիվերսալ հատկանիշներ են պարունակում եւ կիրառելի են կարծր մակերեսների փայլեցման համար, եւս 3 տեսակ նախատեսված է ավտոմեքենաներ մաքրելու համար: Արտադրատեսակների աստիճանական ավելացումով «Բուլվինոսն» իրագործում է իր սկզբնական խոստումը՝ շամպունների, լոգանքային, լվացքի եւ ամանեղենի օճառահեղուկների ընտրանին հասցնել 50-ի, ինչն էլ ի կատար կածվի մինչ հաջորդ տարվա հունվարի վերջը:

Միակը, ինչն անհանգստացնում է մասնաճյուղի հիմնադիրներին՝ ավելի հետեւողական ու հաճախակի գովազդ պահանջելով, ֆիրմայի արտադրանքի դեռեւս բավականաչափ ոչ լայն մասսայականությունն է սպառողների շրջանում: Սակայն սա ժամանակի ընթացքում լուծելի հարց է, եթե հաշվի առնենք, որ մասնաճյուղն ընդամենը 5-ամսյա պատմություն ունի՝ սպառման իր կայուն կետերով: Այս ամիսներին «Բուլվինոսի» արտադրանքի ծավալն անփոփոխ է մնացել, իսկ վաճառքի գործակիցը բարձրացել է:

Ինչ վերաբերում է մայր ֆիրմային, ապա դրա արտադրանքն իրացվում է Անգլիայում, որտեղ էլ «Բուլվինոսը» հիմնադրվել ու գործում է արդեն 27 տարի, Միջին Արեւելքի եւ աֆրիկյան երկրներում: Անգլիայում, ըստ պրն Ուզունյանի, նույն այս արտադրանքը վաճառվում է կրկնակի գնով, քանի որ այնտեղ գործում է վաճառքի շատ ավելի բարդ մեխանիզմ:

Իսկ հայաստանյան շուկայում «Բուլվինոս քեմիքլզի» արտադրանքը թե գնի, թե որակի առումով մրցակցում է ոչ թե իրանական կամ այլորինակ ոչ բարձրակարգ ու մատչելի արժեք ունեցող այլ արտադրանքի հետ, այլ՝ եվրոպական արտադրատեսակների:

Մաքրող նյութերի ընտրանու եւ հետագա ծրագրերի ընդլայնման հետ «Բուլվինոս քեմիքլզում» կավելանան եւ աշխատատեղերը՝ 80-ից հասնելով 250-ի:

ԱՆՈՒՇ ԲԱԲԱՅԱՆ

ՄՈՍԿՎԱ

Գոհար Հարությունյանը՝ «կոնյակի դեսպան»

Սկսվեց հայկական կոնյակի գովազդային արշավը Ռուսաստանում

Նման ջազային երաժշտություն Հայաստանի դեսպանատունը վաղուց չէր հնչել: ՀՀ դեսպանատունը դեռ այդքան «համեղ» եւ բարձրաճաշակ հյուրասիրություն չէր եղել, նույնիսկ այն ժամանակներում, երբ Վահան Փափազյանը ժամանում էր որպես արտգործնախարար: Բայց այս անգամ եւս հանդիսությունների «մեղավորը» նա էր, այժմ արդեն որպես Երեւանի կոնյակի գործարանի փոխտնօրեն, ավելի ճիշտ՝ հայկական կոնյակը, որի երկամսյա գովազդային արշավը Ռուսաստանում սկսվեց դեսպանատանն այդ խմիչքի ներկայացումից:

Ձեռնարկության գլխավոր տնօրեն ֆրանսիացի Պիեռ Լառեյի՝ առեւտրական խոշոր ընկերությունների ներկայացուցիչներին եւ երեւանյան գործարանի արտադրանքը տարածողներին հասցեագրված ողջույնի խոսքից հետո ձայն վերցրեց «Ռոուզ» գովազդային ֆիրմայի ներկայացուցչուհին, որն զբաղվում է Ռուսաստանում հայկական խմիչքի վաճառահանմամբ: Նա գործնական, լուսապատկերային դիտողական քարոզչությունն օգտագործելով՝ շարադրեց Մոսկվայում եւ Սանկտ Պետերբուրգում անցկացվելիք գովազդային արշավի հայեցակարգը, պատմեց, թե քանի եւ ինչպիսի գովազդային վահանակներ են դրվելու ռուսական երկու մայրաքաղաքներում, Ամանորից երկու ամիս առաջ որ հանդեսների («Playboy», «Elle», «Cosmopolitan» եւ այլն) էջերում է պատմվելու «Արարատի լեգենդների» մասին: Դա տվյալ առիթով հատկապես ստեղծված կարգախոս է, նշեց ելույթ ունեցողը:

Իսկ պրն. Փափազյանի խոսքերով, Երեւանի կոնյակի գործարանի հայեցակարգը մեկն է՝ կոնյակի որակը: Հյուրերը դրանում համոզվեցին անմիջապես տեղում. այդ երեկո կոնյակը, ինչպես ասում են, հոսում էր գետի պես: Ամենքը նաեւ գնահատեցին ինչպես շշերի, այնպես էլ փաթեթավորման անոթների ձեւավորումը: Ի դեպ, զարմանք պատճառեց նաեւ այն փաստը, որ Ռուսաստանում տարածված տեղեկություններին հակառակ, պիտակների վրա դարձյալ նշված է «կոնյակ» բառը եւ ոչ թե «բրենդի», դա նշեց նաեւ ինքը՝ ֆրանսիացի պրն Լառեյը:

Այդ ընթացքում հայկական կոնյակն իր գործն էր անում: Հյուրերն աստիճանաբար աշխուժանում ու զվարթանում էին, եւ միայն երեկոյան ճերմակ զգեստ հագած ու դրանով Անդերսենի Ձյունե թագուհուն հիշեցնող գեղեցկուհի Գոհարն էր հանդարտ շրջում հրավիրյալների միջեւ: Ի դեպ, պրն Փափազյանը ԱՊՀ 1999 թ. գեղեցկուհուն՝ չքնաղ Գոհար Հարությունյանին ներկայացրեց որպես Ռուսաստանում եւ ողջ աշխարհում հայկական կոնյակի դեսպանի:

Հակառակ սպասումներին, դեսպանատանը ներկա չէր պաշտոնական այցով Մոսկվայում գտնվող ՀՀ ԱԺ նախագահ Կարեն Դեմիրճյանը, որն այդ օրը հանդիպում էր Ռուսաստանի ղեկավարների հետ՝ ամենեւին էլ ոչ կոնյակային գործերով:

ԼՈՒՍԻՆԵ ՂՈՒԿԱՍՅԱՆ

Բարենպաստ դաշտ Ջավախքի ինքնավարության համար

Էդուարդ Շեւարդնաձեն վկայակոչում է Վրաստանի սահմանադրությունը

Սկիզբը էջ 1

Սամուլի ազգային ակումբը նախընտրական թոհուբոհում Շեւարդնաձեի քաղաքականությունը պարզաբանելու համար կիրակի մեկնեց Ջավախք: Անվտանգության աշխատակիցների գերզինված հոծ շղթայով պաշտպանված Վրաստանի նախագահին ուղղված **«Ազգի»** առաջին հարցը վերաբերում էր հայ բնակչության ընտրական համակրանքների կանխատեսմանը: Վրաստանի նախագահը գերինքնավստահ էր. «Ես բացարձակապես վստահ եմ, որ հայ բնակչությունը ձայն կտա «Քաղաքացիների միությանը», եւ իմ ընտրական հնարավորությունները շատ լավ եմ գնահատում»: Էդ. Շեւարդնաձեի վստահությանն ի պատասխան մենք հետաքրքրվեցինք. «Պատրա՞ստ եք դուք Սամցխե-Ջավախեթիային ինքնավարության կարգավիճակ շնորհել՝ ելնելով այն փաստից, որ Վրաստանը եվրախորհուրդ մտնելուց առաջ ստորագրել է դաշնային հանրապետություն դառնալու պարտավորություն»: Շեշտենք, որ դեռեւս 97 թ. միայն Ջավախքի բնակչությունը հավաքել էր 30 հազար ստորագրություն այս տարածքին ինքնավարության կարգավիճակ շնորհելու: Վրաստանի սահմանադրությամբ 30 հազար ստորագրությունը բավական է խորհրդարանում օրենսդրական նախաձեռնությամբ հանդես գալու: Բայց խորհրդարանն արդեն իր մայրամուտին էր մոտենում, եւ այսօր Վրաստանի նոր խորհրդարանին է վիճակվելու երկրի դաշնակցային կառույցը որոշելու, այդ թվում՝ պատմական Ջավախքի տնտեսական-քաղաքական զարգացման հեռանկարը: Էդ. Շեւարդնաձեն հաստատեց, որ եվրախորհուրդ մտնելու նախապայմաններից մեկը Վրաստանը դաշնային հանրապետություն դարձնելն է, ուստի նախաձեռնությունը պետք է անցնի վիրահայերի դաշտ:

95 թ. օգոստոսին խորհրդարանի կողմից ընդունված Վրաստանի սահմանադրության 2-րդ հոդվածի 3-րդ կետում նշված է. «Վրաստանի պետական տարածքային կառուցվածքը կորոշվի սահմանադրական օրենքով, իրավասությունների տարանջատման հիման վրա Վրաստանի ողջ տարածքում օրենսդրության ամբողջական վերականգնումից հետո»:

«Տեսնենք ինչպես ավելի լավ կլինի»

Սամցխե-Ջավախեթիայում Վրաստանի նախագահի ներկայացուցիչ եւ Հայաստանում Վրաստանի առաջին դեսպան Գիգլա Բարամիձեն մեր նույն հարցին պատասխանեց. «Վրաստանի կառուցվածքը՝ բաժանումը տարածքային շրջանների, պետք է քննարկել մանրամասնորեն, եւ դա կանի նոր խորհրդարանը: Հաշվի առնենք, որ Վրաստանում այսօր չկա ամբողջականություն, ցավոք, Աբխազիայում դեռեւս չի գործում մեր օրենսդրությունը: Դրա վերականգնումից հետո մեր ասած հարցը կարելի է քննարկել եւ տեսնել՝ ինչպես ավելի լավ կլինի»:

Ախալքալաքի շրջանային ժողովի անդամ, «Վիրք» հանրապետական չգրանցված կուսակցության համանախագահ Դավիթ Ռստակյանը նախընտրական թոհուբոհում Վրաստանի հայ համայնքի կողմնորոշումները հստակ մեկնաբանեց՝ թե կուսակցական, թե ընդհանուր հասարակության տրամադրությունների առումով. «Մենք կպաշտպանենք հոկտեմբերի 31-ի խորհրդարանական ընտրություններում այն ուժերին եւ պատգամավորներին, որոնք՝ ա) նոր խորհրդարանում կբարձրացնեն պատմական Ջավախքին ինքնավարություն շնորհելու հարցը, բ) Հայոց ցեղասպանության ճանաչումը եւ գ) Ջավախքում ազատ տնտեսական գոտու ստեղծման օրենսդրական հարցը: Առաջինը եւ երրորդը փոխկապակցված են, ինքնավարության պայմաններում զուցե անգամ ազատ տնտեսական գոտու կարիք այլեւս չառաջանա: Այսքան ժամանակվա ընթացքում մենք մի բան ենք հասկացել, որ համահավաք բնակվելով Վրաստանի հարավում, իսկ Ջավախքում այսօր շուրջ 200 հազար հայ կա, մենք չենք կարող չունենալ մեր հայապահպանությունն ապահովող կարգավիճակ: Անզեն աչքով երեւում է, որ ինքնավարությունը պարտադիր անհրաժեշտություն է», ի մի բերեց Դավիթ Ռստակյանը:

Անջատողականություն անհիմն մտավախություն է

«Երբ փորձես օրենքի սահմաններում աշխատել, մարդկանց բացատրել իրենց իրավունքները, պարտադիր արգելքների ես հանդիպելու: Վրաստանի կառավարությունը միշտ անհիմն մտավախություն է ունեցել մեր հանդեպ: Բայց ես հավաստիացնում եմ՝ չկա ոչ մի սեպարատիզմ: Անջատողականության ոչ ոք չի ձգտում: Այնինչ Վրաստանին դուր չի գալիս անգամ մեր սահմանադրական իրավունքների պաշտպանությունը: Ոչ ոք անջատվել չի ուզում Վրաստանից: Մենք ցանկանում ենք քաղաքակիրթ ձեւով՝ օրենքի սահմաններում, պայքարել սեփական իրավունքների համար», հավաստիացրեց Դավիթ Ռստակյանը: Երրորդ անգամ «Վիրք» ժողովրդական կուսակցության գրանցման մերժումը նա բացատրեց հետեւյալ կերպ. «Ես կարծում եմ, որ այսօր Վրաստանի իշխանությունների կողմից մտավախություն կա, որ «Վիրքը» գրանցվելուց հետո Վրաստանի խորհրդարանում կունենա բավական պատգամավորներ եւ անգամ խմբակցություն, որովհետեւ մենք ունենք բավականաչափ ձայներ, ընտրազանգված: «Վիրքը» իբրեւ կուսակցություն, հիմնական աշխատանքն ուղղում է մարդու եւ ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանությանը: Մերժելով մեր գրանցումը՝ Վրաստանի կառավարությունը վկայակոչում է օրգանական օրենքի այն կետը, ըստ որի՝ տարածքային բաժանման սկզբունքով չի կարելի կազմակերպություն ստեղծել, բայց կանոնադրության մեր վերջին տարբերակում նշված է, որ կազմակերպության անդամ կարող է լինել 18-ը լրացած Վրաստանի յուրաքանչյուր քաղաքացի»: «Վիրքի» անդամները չթաքցրին, որ արդեն տեւական ժամանակ բանակցություններ են ընթանում Վրաստանի իշխանությունների հետ, որոնք առաջարկում են «եկեք պաշտպանենք «Քաղաքացիների միությանը»: Ընտրություններից հետո կաշխատենք գրանցել ձեզ: Ուզում ենք, որ ապացուցենք մեր նվիրվածությունը Շեւարդնաձեին: Բայց մենք համոզված չենք, որ նրանք կկատարեն իրենց խոստումը»: Քաղաքական սակարկության դասական այս դրսեւորումն ինքնին հուշում է, որ ընտրություններից հետո Վրաստանի ներկա քաղաքական իշխանությունը կարող է հավասարիմ չմնալ իր խոստմանը:

ՍԱԱ-ն Ախալքալաքում եւ Նինոծմինդայում հանդիպեց Վրաստանի խորհրդարանի 85 մեծամասնական տեղերի համար մրցակցող հայ պատգամավորության թեկնածուներին, որոնցից 4-ը Ախալքալաքում եւ 2-ը՝ Նինոծմինդայում: Պատգամավորության թեկնածուներն առավել հաճույքով խոսում էին Հայոց ցեղասպանության հարցը խորհրդարանում բարձրացնելու, ազատ տնտեսական գոտու մասին, եւ շատ զգուշությամբ՝ ինքնավարության կարգավիճակի: Եթե Ախալքալաքի հիմնական թեկնածուները հաստատեցին Դավիթ Ռստակյանի կարծիքը, Սելիք Ռախիյանը, Արտուշ Համբարձումյանը խոստովանեցին, որ գյուղերում եւ քաղաքում ընտրողներն իրենց առջեւ բարձրացրել են այս հարցը, ապա Նինոծմինդայում թեկնածուներից Ալեքսանդր Սովսիսյանը թեեւ խոստովանեց, որ իրեն նման առաջարկություն արվել է, բայց պնդեց, թե դա աննպատակահարմար է: Վրացահայությունը պետք է կողմնորոշվի, թե ում ձայն տա հոկտեմբերի 31-ին, հակառակ դեպքում իրենց իսկ կողմից ընտրված պատգամավորները կարող են տրոյական ձի դառնալ վրաց նոր խորհրդարանում, եւ կիրականանա Ախալքալաքում շրջող սեւ հումորը. «Երբ նոր խորհրդարանը սկսի քննարկել Վրաստանի դաշնակցային կառուցվածքի հարցը, վրացի պատգամավորները կբարձրացնեն Ջավախքին ինքնավարություն շնորհելու հարցը, ոչ թե հայ»: Ջավախքում ստեղծված խճանկարի մյուս դրվագներին «Ազգը» կանդրադառնա հաջորդիվ:

digitised by A.R.A.R.@

ազգային

Գերագույն հոգեւոր առաջնորդի ընտրությունը

ԵՐՎԱՆԴ ԱԶԱՏՅԱՆ

Ամենայն Հայոց 132-րդ կաթողիկոսի առաջիկա ընտրությունը բավականաչափ հույզեր եւ լարվածություն է առաջացրել համայն հայության շրջանում։ Նախկինում սովոր էինք եղել ճակատագրապաշտական լռություն պահպանել ամեն անգամ, երբ օսմանցի մի սուլթան կամ ռուս մի ցար հոգեւոր առաջնորդ է նշանակել համապատասխան երկրի մայր գահին։

Հայաստանի անկախությունը կարծես բաց է արել «հորդառատ» տարաձայնությունների, վիճաբանությունների, շանտաժների եւ անվերահսկելի կրքերի «դարպասը», ինչը բոլորովին չի նպաստում անկախ ազգերին բնորոշ կանոնավոր եւ ժողովրդավարական սկզբունքներով ընտրություններ անցկացնելուն։

Ներկա ընտրության արատավոր գործընթացը բարդացել է նախ այն հանգամանքով, որ ավելի ավագ, ավելի իմաստուն եւ փորձառու թեկնածուները չեզոքացրել են իրար կամ իրենք իրենց՝ ասպարեզը թողնելով երիտասարդներին, եւ ապա նաեւ նրանով, որ պատվիրակներից շատերը չեն գիտակցում կամ ի վիճակի չեն դատելու իրենց կատարած ընտրության հետեւանքները։

Ավելին, կացությունը խճճվել է վերջին շրջանում հրապարակ նետված այն ենթադրությամբ, թե կառավարությունը միջամտում է ընտրության գործընթացին, առավել մթագնելով արդար ընտրություն անցկացնելու հեռանկարը։

Դժբախտաբար, մի քանի արժանի թեկնածուներ դուրս են եկել ընտրարշավից՝ փոքրացնելով ընտրության հնարավորությունները։ Այս ինքնաբացարկ ներկայացնողները վատ ծառայություն են մատուցում Հայաստանյայց եկեղեցուն։

Գործն, այնուամենայնիվ, պետք է առաջ գնա, քանի որ մենք չենք կարող Մայր աթոռը թափուր պահել երկար ժամանակ, մանավանդ 1700-ամյակի տոնակատարությունների նախօրյակին։ Գարեգին Ա-ի անժամանակ կորուստն առանց այն էլ բավականաչափ խառն է ստեղծել, որ դեռ երկար կտեւի։ Ընտրությունը չի կարող սպասել։ Պատմությունն առաջ է գնում եւ չի կարող սպասել, որ մենք մեր «տունը» կարգի բերենք։

Ընտրության ընթացքում ճիշտ կողմնորոշվելու համար մի քանի հարցեր կան, որոնք պետք է քննարկվեն.

ա) կառավարության միջամտության ենթադրությունները.

բ) վեց բարձրաստիճան հոգեւորականների հակազդեցությունը.

գ) հնարավոր թեկնածուների արժանիքները։

Ա) Նախորդ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը տգեղ մի նախադեպ ստեղծեց՝ իր թեկնածուին բռնի նստեցնելով Էջմիածնի գահին. անտեղի մի քայլ, որը չտվեց ցանկալի արդյունքը եւ ընդհակառակը, դժվարին կացության մատնեց Վեհափառ հայրապետին։

Այս նախադեպը պետք է մեր հոգեւորականներին զգոն վիճակում պահի, որպեսզի չկրկնվի նման արարքը։ Կառավարության որոշ անդամների մի փոքր նախաձեռնություն անգամ առիթ է հանդիսացել, որ վեց հոգեւորականներ հրապարակային հայտարարություն անեն։ Կառավարությունը ընդամենը պարտավոր է քվեները հաշվել։

Միջամտությունը կամ ենթադրյալ միջամտությունը մանրազնին քննարկում էր պահանջում։ Հավաստի աղբյուրների հետ մեր շփումները պարզեցին, որ կառավարության ներկայացուցիչներն իրենք արտահայտել են եպիսկոպոսներին իրենց տեսակետներն ու նախընտրությունները, ելնելով այն ավանդույթից, որ պատմության ընթացքում ոչ մի ընտրություն չի անցկացվել առանց կառավարության միջամտության։ Օսմանյան եւ ցարական շրջաններում ընտրությունները պարզապես հարկադրական նշանակումներ էին իշխող միապետների կողմից, առանց ժողովրդի կամ հոգեւորականների կամքի արտահայտության։ Ինչո՞ւ հիմա, երբ ունենք անկախ պետականություն, նախագահը պիտի զրկված լինի իր կարծիքը արտահայտելու նման հնարավորությունից, հատկապես այսպիսի կարեւոր նշանակության ընտրության պարագայում։

Բ) Վեց արքեպիսկոպոսներ պարտք են համարել կեղծ տագնապ առաջացնել։ Մեր դիտումները ցույց են տվել, որ կառավարության հավանական միջամտության դեմ բողոքագիրը ստորագրող այդ արքեպիսկոպոսները առիթն ունեցել են պաշտոնական մարմինների հետ քննարկելու հարցը, եւ նրանք որոշել են չհրապարակել այդ փաստաթուղթը։ Այդպես հավաստացած է եղել նաեւ նորընտիր տեղապահը, որը նույնպես ստորագրողներից մեկն է։ Այնպես է թվում, որ միաձայնություն չկար նրանց միջեւ։ Եվ նույնիսկ եթե նրանք միասնաբար են գործել, ապա որտե՞ղ են մյուս 41 եպիսկոպոսներն ու արքեպիսկոպոսները, որոնք հրաժարվել են ստորագրել այդ փաստաթուղթը։ Ինչո՞ւ հաշվի չի առնվում նրանց տեսակետը։ Բացի այդ, դարձյալ լավատեղյակ աղբյուրներից տեղեկացել ենք, որ առնվազն 12 ուրիշ եպիսկոպոսներ նախագահին նամակ են հղել՝ առարկելով վեց արքեպիսկոպոսների ձեռնարկած քայլին։

Ակնհայտ է, որ անառողջ բեւեռացում է ստեղծվել բարձրաստիճան հոգեւորականների շրջանում։ Միակ անձը, որ կարող էր բարոյական ազդեցություն ունենալ, տեղապահն էր, որը, դժբախտաբար, նախընտրել է միանալ վեցյակին՝ նսեմացնելով համաձայնություն եւ համագործակցություն ստեղծելու իր կարողությունը։

Փաստաթուղթը ստորագրած վեց արքեպիսկոպոսների պարագլուխը կարծես Ստամբուլի երիտասարդ նորընտիր պատրիարքն է, որը Թուրքիայի երկրաշարժից տուժածների օգտին Ամերիկայում ծավալած հանգանակությունը վերածել է նախընտրական քարոզչության։ Եկեղեցուն մոտիկ կանգնած շատ ստամբուլահայեր քանիցս արտահայտվել են, որ կայունությունը մաս չի կազմում պատրիարքի գլխավոր հատկանիշներին։ Հասկանալի է, որ կառավարության միջամտության հարցը բարձրացվում է Թուրքիայի մի արքեպիսկոպոսի կողմից, այսինքն այնպիսի մի երկրի, որտեղ քաղաքապետարանի երրորդ կարգի աշխատողի առաջ քծնելն ու ստորաքարշություն անելը սովորական երեւույթներ են։ Վերջերս նա առիթ ունեցավ նեղացնելու Հայաստանի կառավարությանը Հայաստան-սփյուռք համաժողովի օրերին, երբ տգեղ առճակատման միջոցով ցանկացավ դասվել Էջմիածնի եւ Անթիլիասի կաթողիկոսներին հավասար եւ խոսք առնելու իրավունք ունենալ։ Չենք կարող բացառել այն ենթադրությունը, որ նրա խիստ քայլերը ուղղված են սիրաշահելու թուրքական կառավարությանը։

Գ) Իրականում Էջմիածնի գահին արժանի թեկնածուների պակաս չունենք։ Չնայած անուններ թվարկելը ռիսկի հարց է, մենք մեր լրագրողական առաքելությունը թերի կհամարեինք, եթե չնշեինք այստեղ Արամ Ա կաթողիկոսի, Թորգոմ պատրիարքի, Վաչե արք. Հովսեփյանի, Խաժակ արք. Պարսամյանի, Շահե արք. Աճեմյանի եւ մի քանի ուրիշների անունները, որոնք շատ ավելի ներդրում կարող են ունենալ Սբ. Էջմիածնին, քան ներկայիս «առաջին գծում» հայտնվածները։ Չգիտես ինչու, նրանք չեն վայելում մեծամասնության պաշտպանությունը։ Դա էլ ընտրության հնարավորությունը փոքրացնում է երեքի՝ Մութաֆյան, Ներսիսյան եւ Մարտիրոսյան, չնայած տեղապահ Պողպատյանն էլ չի հանել իր թեկնածությունը, եթե, անշուշտ, պաշտպաններ գտնի։

Հետաքրքիր է Արամ Ա-ի դիրքորոշումը։ Նա կտրականապես մերժել է թեկնածու համարվել, պաշտպանելով Հայաստանի կառավարության այն դիրքորոշումը, որ այս անգամ կաթողիկոսը ընտրվի Հայաստանից։ Մի կողմից հաճոյանալով Հայաստանի կառավարության ղեկավարներին, նա ուղղակիորեն նպաստում է Գարեգին արք. Ներսիսյանի առաջադրմանը, մյուս կողմից նա ինքն իրեն է բարձրացնում, հայտարարելով, որ Էջմիածինը այնքան է կարեւոր Հայաստանի համար, ինչքան Անթիլիասը՝ Սփյուռքի, կարծես սփյուռքահայերս ընդունել ենք կամ պատրաստ ենք ընդունելու նրա գերակայությունը մեր եկեղեցում։

Պարգեւ արք. Մարտիրոսյանը խոստումնալից անձնավորություն է։ Նա իրական հարգանք է վայելում շնորհիվ իր հերոսական արարքների եւ հոգեւոր նվիրվածության։ Բայց գուցե Ղարաբաղի հետ նրա կապը համարվի թերություն հատկապես վերջերս տարածված այն մտավախության պայմաններում, որ ղարաբաղցիները իրենց ձեռքում են պահում իշխանությունը Հայաստանում։

Մութաֆյան արքեպիսկոպոսը, որը սովորություն չունի բառերը մեղմացնելու, վերջերս Միացյալ Նահանգներում հարցազրույցի ժամանակ նշեց, որ «նրանց (կառավարության) թեկնածուն Գարեգին Ներսիսյանն է, եւ նրանք աշխատում են ամեն կերպ առաջ տանել նրա թեկնածությունը... կառավարությունը փորձում է պարտադրել այնպիսի մեկին, որի անձնավորությունը խիստ վիճելի է ու նրա ընտրությունը տվյալ պայմաններում միայն առաջ է բերելու նոր պառակտում»։ Նախ գործընկերոջը «վիճելի» անձնավորություն որակողը չի դադարում ինքը եւս վիճելի լինելուց։ Երկրորդ, հայտարարության մեջ եկեղեցին պառակտելու սպառնալիքը կա, մի միտում, որի առաջն անհապաղ պետք է առնել։

Մութաֆյան արքեպիսկոպոսը, ծնված եւ մեծացած լինելով Թուրքիայում, որտեղ ինքնապախարակումը եւ ինքնատելությունն արմատավորված են փոքրամասնությունների մտքերում՝ թուրքական ռասիստական կառավարության ջանքերի հետեւանքով, հեռու է Էջմիածնի գահի վրա տիպար հային ներկայացնելուց։

Ներսիսյան արքեպիսկոպոսը՝ Հայաստանի կառավարության նախընտրած թեկնածուն, իր հերթին Խրիմյան Հայրիկը չէ։ Նա չի օժտված իր նախորդների հռետորական ընդունակություններով, բայց Հայաստանում ծավալած եւ իրագործած ծրագրերով ապացուցել է, որ նախաձեռնող է եւ կարող է շարժիչ ուժ դառնալ։ Դժբախտաբար, այդ ծրագրերը իրականություն դարձնելու գործում նրա մասնակցությունը այժմ դիտվում է որպես խանգարիչ հանգամանք իր թեկնածությանը, որը տրամաբանական շարունակությունն է նախորդ ընտրությունների, որտեղ նա ստացավ ձայների մեծամասնությունը առաջին իսկ փուլի ավարտին։ Որեւէ առաջնորդ, ինչ խոսք, պիտի գերադասեր ունենալ հոգեւորականների աջակցությունն ու զորակցությունը՝ բազմապատկելու համար իր կարողությունները։

Այս խառը ժամանակներում չափազանց դժվար է որոշակի դիրքորոշում ունենալը։ Ընտրությունը հետաձգելը առավել վտանգավոր է։ Փոխանակ սպառնալիքներ տեղալու, հոգեւորականների նվիրապետությունը ճիշտ կվարվեր, եթե իր միասնական խոհեմության վրա հենվելով, շարունակեր ընտրության գործընթացը, ընտրեր ամենամեծ հնարավորություններ ունեցող թեկնածուին եւ օգներ նրան կատարելու պարտականություններն այնպես, որ միայն փառք ու պատիվ բերեր Գրիգոր Լուսավորչի պանծալի գահին եւ մեր ժողովրդին առաջնորդեր դեպի հաջորդ հազարամյակ։

Դետրոյթ

ԿԱՐԾԻՔ

Ընտրությունները հայերիս հակացուցվա՞ծ են

Վերջին տարիներին իրար հաջորդող հայաստանյան տարբեր մակարդակի ընտրություններից հետո միակ անվիճելի եզրակացությունը, որին կարելի է հանգել, հետեւյալն է. ընտրությունները հայ ժողովրդին հակացուցված են։ 1995 թ.-ից ի վեր ազգիս ամենավատ հասկությունները «խրախուսող», ընտրական աճպարարություններն ավելի ու ավելի (կատարելության աստիճան) հղկող ընտրությունների մեջ ենք։ ԱԺ ընտրություններ եւ Սահմանադրության հանրաքվե, նախագահական ընտրություններ, տեղական ինքնակառավարման մարմինների ձեւավորում, կարճատեւ (բայց նյարդային) դադարից հետո՝ արտահերթ նախագահական ընտրություններ, ընդամենը մեկ տարի անց՝ խորհրդարանական հերթական ընտրություններ, որոնցից ուշքի չեկած՝ դարձյալ տեղական ինքնակառավարման ընտրությունների շեմին ենք, որ գոնե Երեւանում անցնում են քաղաքային ընտրական հանձնաժողովի, մեղմ ասած, անմիաբանության բացասական խորապատկերում։ Սա դեռ ոչինչ (մի կերպ կդիմանանք), գրեթե միաժամանակ Ամենայն հայոց կաթողիկոս ենք ընտրում ներեկեղեցական աննախադեպ անառողջ խմորումների մթնոլորտում։

Սրան դիմանալն արդեն, վախենամ, դժվար է լինելու, նույնիսկ՝ նախորդ կաթողիկոսական ընտրություններում կիրառված «ընտրական մեխանիզմներին» անուղղակիորեն առնչվելու որոշակի փորձառություն ունենալու պարագայում։ Այն ժամանակ պետության բռունցքն ուժեղ էր, ընտրական կրքերը բորբոքվում էին «ներքին խոհանոցում»՝ միայն մասնակի արտահոսք տալով, եւ Գարեգին Ա-ի ընտրության շուրջ խոսակցությունները, գոնե ընտրություններից առաջ Ինտերնետում չհայտնվեցին՝ կանխավ աշխարհով մեկ անելով ապագա կաթողիկոսի «ոչ լեգիտիմության» վարկածը (ինչպես ասում են, բոլոր պարերը պարել էինք, այդ մեկն էր մնացել)։ Կաթողիկոսական ընտրություններում «ակնկալվող» պետական միջամտության կանխարգելիչ «ինտերնետացման» հեղինակներին (որոնց հայտարարության տակ կաթողիկոսական «գահի» ամենահավանական թեկնածուների ստորագրությունն էր), ի դեպ, կարելի է հասկանալ. պետության «բռունցքը», հանձին ՀՀ նախագահի, բավականաչափ թուլացել է (ամբողջատիրական հակումների մեջ Ռոբերտ Քոչարյանին դժվար է մեղադրել), եւ 1995 թ. զսպված դժգոհությունները պոռթկացին՝ թերեւս «այրը տեսածից է վախենում» տրամաբանությամբ ամրապնդված։

ՀՀ նախագահն, ուշացումով անդրադառնալով «պետության կարծիքին» արտահայտված լինելու իրողությանը, հեռուստալրագրողների հետ հերթական հանդիպման ընթացքում հավաստեց, թե ընդամենը կարծիք է հայտնել, ու բնավ մտադիր չէ միջամտել կաթողիկոսական ընտրություններին։ Անձամբ ես, նախագահի անկեղծությանը հավատում եմ. խորհրդարանական ընտրություններին Ռոբերտ Քոչարյանն ինչպես էլ չմիջամտեց՝ արժանանալով իրեն համակիր կուսակցությունների եւ քաղաքական գործիչների կշտամբանքներին՝ «յուրայիններին» մուտքը խորհրդարան չապահովելու համար։ Սակայն նախագահի «չմիջամտությունը» դեռեւս պետության միջամտությունն առհասարակ բացառելու երաշխիք չէ. միջամտությունն, ինչպես հայտնի է, կարող է զարգանալ իշխանության այլ օղակներում, հաճախ՝ ինքնագործունեության կարգով, ինչ-որ մեկին հաճոյանալու «մարդկային թուլության» շրջանակում (սա՝ լավագույն դեպքում)։ Ուստի «պետության կարծիքը», եթե անպայման պիտի դրսեւորվեր, կարող էր արտահայտվելու առավել հարմար ժամկետ «ընտրել», ասենք, ընտրությունների նախօրյակը, երբ այդ կարծիքն ազգային-եկեղեցական ժողովի պատվիրակներին «ներարկելը» գոնե ժամանակային առումով դժվար կլիներ։

Ո՞ւմ էր պետք եւ արդյոք պե՞տք էր քաղաքացիական ընտրությունների հոռի ավանդույթները, քարոզչության կողմից, նախընտրելի թեկնածուին սովորաբար արջի ծառայություն մատուցող հնարքներն ավանդապահությունից առանց այն էլ ջլատված Մայր եկեղեցի տեղափոխելը։ Ո՞ւմ է պետք բերում առանձնապես խոշոր չափի դրամական յուրացումների մեղադրանքով 'ննչյական մեկուսարանում օրերը կարճող Աստղիկ եպիսկոպոս Արիստակեսյանի պաշտպանիչ ուղերձը «սիրելի սրբազան եղբայրներին», որը «Մայր աթոռին զինվորյալ միաբաններին» հորդորում էր չընդդիմանալ ՀՀ նախագահի միջամտությանը, ՀՀ նախագահին, ի հավելումն՝ «պարտավորեցնում» միջամտել կաթողիկոսական ընտրություններին (կալանավայրի պատերը հաստ են, եւ Աստղիկ սրբազանը թերեւս տեղյակ չէ միջամտությունից զերծ մնալու նախագահի հանձնառությանը)։

Նախընտրական անընդունելի շեշտադրումների «մեխը», սակայն, հայ ժողովրդին հերթական անգամ յուրայինների եւ «օտարների» բաժանելու իրողությունն է։ Հայաստանցի-ղարաբաղցի տարանջատման «թնդանոթները» դեռ չեն լռել՝ հայաստանցի-ոչ հայաստանցի նոր (առավել ծավալուն) հակասությունն է խորացնում արմատները հայ իրականության մեջ. «Ամենայն հայոց կաթողիկոսը պետք է հայաստանցի լինի»։ Ամենայն հայոց կաթողիկո՞ս ենք ընտրում, թե՞ Հայաստանի կաթողիկոս, Հայաստանը սփյուռքին մերձեցնելու լավագույն միջոցը, այն էլ Հայաստան-սփյուռք համաժողովի ընթացքում «Մեկ ազգ, մեկ հայրենիք» կարգախոսը «բոլոր ուղղություններով» արձանագրելուց գրեթե անմիջապես հետո Ամենայն հայոց կաթողիկոսին Հայաստանում որոնելու դռները պարզե՞լն էր։

ԼԻԼԻԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ-85

Առաջարկութիւն Ազգային-եկեղեցական ժողովին

Վերյիշել չիրականացրած պարտականութիւնները

Եկող տարի ապրիլ 24-ին կը լրանայ Հայոց ցեղասպանութեան 85-ամեակը: Այն չի լինելու սովորական հերթական տարելից: 85-ամեակը ուրոյն խորհուրդ ունի, որովհետեւ վերջին ապրիլ 24-ն է 20-րդ դարում:

Մնացած ոգեկոչումները կը լինեն արդէն 21-րդ դարում: Եւ, աւաղ, Մեծ եղեռնը օտարների համար կը դիտուի իբրեւ անցեալ դարի իրողութիւն: Թէեւ նման իրողութիւնները իրաւաբանական իմաստով ժամկէտանցութեան ենթակայ չեն, սակայն անցեալ դարին պատկանելու փաստը կամայ-ակամայ հոգեբանական դեր չխաղալ չի կարող:

Այս պարագան մեզ պարտաւորեցնում է լրջօրէն խորհելու այն մասին, թէ այսօր ի՞նչ կարող ենք անել այն ամէնից, ինչը որ արդէն արած պէտք է լինէինք դարի վերջին ապրիլ 24-ից առաջ:

Խօսքը, հասկանալի պատճառով եւ ցաւօք սրտի, վերաբերում է միայն բարոյական խնդիրների, որոնք նոյնպէս Հայ դատի բաղկացուցիչ մասերից են: Եթէ Հայ դատը, մեր կամեցողութիւնից անկախ, տակաւին չի իրագործուած, ապա գոնէ իրագործենք այն, ինչը լիովին հնարաւոր է: Առջեւում դեռեւս մօտ 6 ամիս կայ մինչեւ 20-րդ դարի վերջին ապրիլ 24-ը: Որոշ գործնական նախաձեռնումների համար այդքանն էլ բաւարար ժամանակամիջոց է:

Ներկայ պահին մենք ի նկատի ունենք երկու կարեւոր միջոցառումներ, որոնք հնարաւոր է իրագործել սոյն հոկտեմբեր ամսին կաթողիկոսական ընտրութեան առիթով գումարուող Ազգային-եկեղեցական ժողովում:

Կարծում ենք, մեկնաբանութեան կարիք չունի այն ճշմարտութիւնը, թէ **անհրաժեշտ է սրբացնել Հայոց ցեղասպանութեան զոհերին**: Պարզապէս յիշենք, թէ պատմահայրական ի՞նչ հրաշագործ ուժ ունի Վարդանանց հազար երեսուն եւ վեց վկաների սրբացումը:

Միաժամանակ անհրաժեշտ է սրբացնել Կոմիտաս վարդապետին:

Վերոյիշեալ երկու սրբացումները, իրենց բուն կարեւորութեան հետ մէկտեղ, իւրովի կը նպաստեն մեր ժողովրդի ազգային հոգեբանութեան եւ միասնականութեան ամրապնդմանը:

Հարկ ենք համարում յիշեցնել, որ Մեծ եղեռնի զոհերի, ինչպէս նաեւ Կոմիտաս վարդապետի սրբացման վերաբերեալ առաջարկութիւններ եղան 1995 թուականի ապրիլ 5-ին, երջանկայիշատակ Գարեգին Առաջինի ընտրութեան յաջորդ օրը շարունակուող Ազգային-եկեղեցական ժողովում: Սակայն այդ, ինչպէս եւ ուրիշ կարեւոր առաջարկութիւններ չիրագործուեցին: Պատճառներից մէկը, թերեւս այն է, որ առաջարկութիւնները հնչեցին սոսկ որպէս բեմադրանք:

Ուստի առաջարկում ենք, որպէսզի առաջիկայ օրերին գումարուող Ազգային-եկեղեցական ժողովը Հայոց ցեղասպանութեան զոհերին, ինչպէս նաեւ Կոմիտաս վարդապետին սրբացնելու հարցերի վերաբերեալ ընդունի յատուկ որոշում, որը, յուսով ենք, Ամենայն հայոց նորընտիր կաթողիկոսը չի ուշացնի իրագործել:

ԼԵՒՈՆ ՄԻՐԻՋԱՆԵԱՆ
Հայոց ցեղասպանութիւնից վերապրածների բարեգործական միութեան նախագահ

Ընդառաջ

ՆԱԽԸՆՏՐԱԿԱՆ ԳՈՎԱԶԴ

Արմեն Անտոնյան. «Ուզում եմ, որ աշտարակցիները հպարտանան իրենց քաղաքով»

Արմեն Վաչեի Անտոնյան: Ծնվել է 1957 թ. մարտի 19-ին Աշտարակ քաղաքում, ծառայողի ընտանիքում: 1964-ին ընդունվել է Պ. Պռոշյանի անվան միջնակարգ դպրոցը: 1974 թ.-ին գերազանցությամբ ավարտել է Ն. Սիսակյանի անվան միջնակարգ դպրոցը: Նույն թվականին ընդունվել է Երեւանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ֆակուլտետը: 1979 թ.-ին համալսարանն ավարտելուց հետո ուղեգրով աշխատել է Երեւանի ռադիոչափումների ԳՀ ինստիտուտում մինչեւ 1981 թ., որից մեկ տարին աշխատել է Մոսկվա քաղաքում: 1981 թ.-ից մինչեւ 1992 թ. աշխատել է մանկավարժության բնագավառում ուսումնարանում, ժողկրթբաժնում, դպրոցում տնօրեն, ուս. արտադրական հարցերի գծով փոխտնօրեն, տնօրեն: 1994 թ.-ին ընտրվել է Աշտարակի շրջխորհրդի գործկոմի քարտուղար: 1994-1996 թթ. աշխատել է ՀՀ պետեկամուտի Աշտարակի բաժնի պետ: 1996 թ.-ից մինչեւ օրս աշխատում է Աշտարակի քաղաքապետի տեղակալ: 1991-1996 թթ. ընտրվել է Աշտարակի քաղխորհրդի պատգամավոր: Անկուսակցական է: Ամուսնացած է, ունի երկու երեխա՝ աղջիկ եւ տղա: Առաջիկա ընտրություններում Աշտարակի քաղաքապետի թեկնածու է:

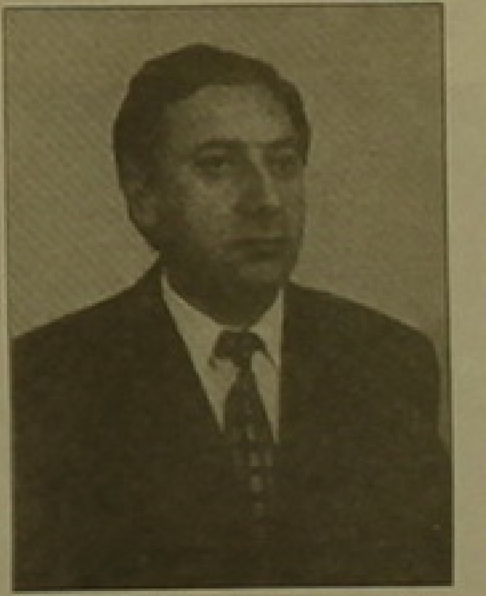

– Պարոն Անտոնյան, սոցիալապես ծանր կացության մեջ գտնվող բնակչությունն առաջին հերթին դժգոհում է գործադիր իշխանությունից: Լինելով վերջինիս ներկայացուցիչը, չե՞ք կարծում, որ Ձեզ դժվար է լինելու շահել ընտրազանգվածի վստահությունը:

– Նման մտավախություն չունեմ, քանզի քաղաքապետարանը, ես որպես փոխքաղաքապետ, այսօր աշտարակցիներին ներկայանում ենք ոչ դատարկ ձեռքերով, կատարված որոշակի աշխատանքով: Չմանրամասնելով այն աշխատանքները, որոնք կատարել ենք պարտադիր լիազորությունների շրջանակներում, ցանկանում եմ ուշադրություն հրավիրել երեք առավել հիմնարար հարցերի վրա: Առաջինը բյուջեի կատարման անողական թվերն են: 1997 թ. հաշվի առնելով պետական բյուջեի ծանր կացությունը, մենք հրաժարվեցինք պետական դոտացիայից եւ այդ տարի տեղական մուտքերի հաշվին ապահովեցինք 55 մլն դրամ բյուջե: 1998-ին դարձյալ չդոտացվող բյուջեի պայմաններում մուտքերը կազմեցին 66 միլիոն դրամ: Այս տարի բյուջեի մասին համապատասխան օրենքների պահանջներից ելնելով, Աշտարակի քաղաքապետարանն ստիպված ընդունեց սահմանված դոտացիոն բյուջե: Ինն ամիսների կտրվածքով տեղական իշխանությունն իր պարտավորությունը կատարել է 60 տոկոսով 59 մլն դրամ, պետությունը 22 տոկոսով 9 մլն: Մինչեւ տարեվերջ քաղաքապետարանը ծրագրում է իր մասով բյուջեի կատարումը հասցնել 90 տոկոսի եւ հույս ունի, որ պետությունն այն կկատարի գոնե 50 տոկոսով:

Երկրորդ, կցանկանայի նշել այն գործնական հարաբերությունները, որոնք ստեղծված են նախարարությունների, հանրապետական գերատեսչական մարմինների տեղական կառույցների հետ: Մեր փորձը ցույց է տալիս, որ հնարավոր է այս կառույցների հետ արդյունավետ աշխատանքով լուծել քաղաքի օրախնդիրները:

Երրորդը բարոյահոգեբանական մթնոլորտն է, որ ստեղծված է քաղաքում, իշխանությունների եւ այլ կառույցների միջեւ, որը եւս հետագա հաջող գործերի գրավականն է:

– Կարելի՞ է ասել, որ աշտարակցիները վստահում են այսօրվա իրենց իշխանություններին, երկխոսություն կա՞:

– Հարցը շատ ընդհանուր է, ողջ բնակչության անունից ճիշտ չեմ համարում խոսել: Բայց, որ քաղաքացիներն իրենց հուզող ամենատարբեր հարցերով զանգվածաբար դիմում են քաղաքապետարան, կարծում եմ, վստահության դրսեւորում կարելի է համարել: Դիմումների մեծ մասը սոցիալական բնույթի են: Երեք տարի առաջ ստեղծեցինք «Աշտարակի զարգացման հիմնադրամ», որի առաջնային խնդիրն է սոցիալապես անապահով ընտանիքների օժանդակությունը: Այս ուղղությամբ մենք փորձել ենք բյուջետային գումարները չծախսել: Անցած տարիների ընթացքում բնակչությանը ցույց է տրվել շուրջ 6 մլն դրամի օգնություն: Համենայնդեպս, ըստ իս, մեծամասնությունը հավատում է եւ կուզենա, որ նոր քաղաքապետը լինի նախորդ տարիներին իր աշխատանքային ունակությունները դրսեւորած, փորձ, կենսագրություն եւ ազնիվ նպատակներ ունեցող մարդ:

– Ունենալով այդ վստահության մթնոլորտը, կատարած աշխատանքներ, չե՞ք կարծում, որ որոշակի շահեկան վիճակում եք Ձեր մրցակիցների հետ համեմատ:

– Բնականաբար ես ավելի շահեկան վիճակում եմ:

– Որովհետեւ ունեք լծակնե՞ր:

– Ոչ, որովհետեւ վերջին երեք տարում աշխատելով փոխքաղաքապետ, իսկ դրան նախորդած տարիներին լինելով քաղխորհրդի պատգամավոր, ավելի քաջատեղյակ եմ այն հիմնախնդիրներին, որոնք այսօր հուզում են քաղաքին, լավ պատկերացնում եմ դրանց լուծման ուղիները: Կարծում եմ, իմ մրցակիցներն էլ են սա ընդունում:

– Ո՞ւմ եք համարում Ձեր գլխավոր մրցակիցը:

– Ճիշտն ասած, ինձ համար բոլորն էլ հավասար են, չեմ ուզում թերագնահատել որեւէ մեկի հնարավորությունը: Կցանկանայի, սակայն, որ իմ չընտրվելու դեպքում նրանցից ընտրվեր այնպիսինը, որը լիներ լայնախոհ, ունենար ազատության ավելի մեծ աստիճաններ եւ ընտրվելով, ստանալով լծակներ, դրանք աշխատեցներ ոչ թե ի շահ ինչ-որ խմբի, այլ ամբողջ բնակչության:

– Նկատի ունեք կուսակցակա՞ն թեկնածուներին:

– Նաեւ կուսակցականներին, չնայած նրանք ընդամենը երկուսն են եւ այն էլ նույն Հանրապետական կուսակցությունից: Ասում են մեկին սատարում է հանրապետական կառույցը, մյուսին՝ տեղականը: Ցավոք, տեղական կառույցը շատ է շահարկում, որ իրենց թեկնածուն իշխանությունների ընտրյալն է, ուստի նրա ընտրության հարցում կասկածներ լինել չեն կարող: Որոշ առումով նրանց խոսքում ճշմարտություն կա. մարզային հանձնաժողովը որդեգրել է բացահայտ կողմնակալ դիրքորոշում, տեղական հանձնաժողովներում ընդգրկված է այդ թեկնածուի շուրջ 30 բարեկամ, որոնք ամենուր հավաստիացնում են, որ անկախ ամեն ինչից իրենց թեկնածուն պետք է անցնի:

– Դիմակայելու տարբերակ կա՞:

– Տարբերակը մեր վստահված անձանց աշխույժ աշխատանքն է: Ցանկալի կլիներ, որ հանրապետական այն կազմակերպությունները, որոնք ունեն դիտորդական առաքելություն, ավելի ուշադիր հետեւեն Աշտարակում ընտրությունների ընթացքին:

– Որո՞նք են Աշտարակում առկա առաջնահերթ խնդիրները:

– Քաղաքային տնտեսության եւ ազգաբնակչությանը հուզող հարցերի մեջ առկա են սուր հիմնախնդիրներ. խմելու եւ ոռոգման ջրի անկանոն մատակարարում, գազամատակարարման բացակայություն, աղբահանության եւ սանիտարական մաքրման ոչ լիարժեք կատարում, փողոցների լուսավորության բացակայություն, քաղաքի գլխավոր հատակագծի եւ հողերի օգտագործման սխեմայի կազմման աշխատանքների անավարտ վիճակ, բնակարանային ֆոնդի կառուցման բացակայություն եւ սպասարկման անկատարություն:

Լուրջ հիմնախնդիրներ կան նաեւ առողջապահության, կրթության, մշակույթի, առեւտրի եւ սպասարկման, բնակչության սոցիալական ապահովության բնագավառներում:

– Ասացիք, որ լուծումներ ունեք:

– Կարեւորելով քաղաքապետարանի աշխատանքների թափանցիկությունը եւ նրա գործունեության համար ստեղծված անհրաժեշտ պայմանների առկայությունը, ծրագրել եմ գյուղատնտեսության հիմնախնդիրների լուծման համար վարկերի տրամադրման եւ դրանց արդարացի բաշխման պայմաններում ստեղծել գյուղատնտեսական միջնորդային, սպասարկման ծառայություններ, աջակցել գյուղատնտեսական վերամշակող եւ իրացնող պետական եւ ոչ պետական արտադրությունների կազմակերպմանը:

Արդյունաբերության, առեւտրի եւ սպասարկման ոլորտում նախատեսում եմ աջակցել փոքր եւ միջին ձեռնարկությունների ստեղծմանը եւ նրանց գործունեությանը, նպաստել արդյունաբերական, շինարարական ձեռնարկությունների վերագործարկմանը, կանոնակարգել առեւտրի եւ սպասարկման աշխատանքները:

Քաղաքաշինության բնագավառում պետք է շարունակել եւ ավարտել հողերի օգտագործման սխեմայի եւ քաղաքի գլխավոր հատակագծի կազմման աշխատանքները, աջակցել համայնքի սեփականություն հանդիսացող անշարժ գույքի անձնագրավորման աշխատանքներին, ստեղծել նախադրյալներ քաղաքի պատմական միջուկը պահպանելու եւ նրա հարակից տարածքները բարեկարգելու, աշխատանքներ կատարել աջ ափի կոյուղու շինարարությունը ավարտելու համար, պահպանել համայնքի սեփականություն հանդիսացող կանաչ գոտիները, զբոսայգիները, խթանել մասնավոր բնակարանային շինարարությունը:

Կոմունալ-կենցաղային բնագավառում նախ եւ առաջ հարկավոր է աջակցել խմելու ջրի մատակարարման կարգավորմանը, վերակառուցել եւ ընդլայնել ոռոգման ցանցը, քաղաքի բազմաբնակարանանոց շենքերում ստեղծել համատիրություններ, խթանել Սուրենի, Տանձանոց, Արայի նորակառույց, Գ. Նժդեհի եւ այլ փողոցներում էներգամատակարարման ցանցի ստեղծմանը, ապահովել քաղաքի կենտրոնական փողոցների գիշերային լուսավորվածությունը, համակարգել քաղաքի սանմաքրման եւ աղբահանության աշխատանքները:

Սոցիալական պաշտպանության եւ առողջապահության ոլորտներում հարկավոր է համապատասխան ծառայությունների միջոցով ստեղծել քաղաքի բնակչության սոցիալական վիճակն արտացոլող քարտեզ եւ տեղեկատվական բազա՝ ճշտելով սոցիալապես անապահով խավերին եւ ընտանիքներին: Նրանց սոցիալական պաշտպանությունն ապահովելու նպատակով համագործակցել պետական, միջազգային եւ հասարակական կազմակերպությունների, առաջին հերթին Աշտարակ քաղաքի զարգացման հիմնադրամի հետ:

Ծրագրային մոտեցումներ ունենք կրթության եւ մշակույթի, սպորտի, կադրային քաղաքականության բնագավառներում:

– Այլ թեկնածուների կողմից Ձեզ համագործակցության առաջարկներ չե՞ն եղել՝ քաղաքապետարանում այլ պաշտոնի խոստումով:

– Այդպիսի առաջարկներ եղել են, բայց իմ դիրքորոշումը հետեւյալն է. եթե նրանք, թողնելով անձնական ամբիցիաները, կարողանային համոզել, որ ինձնից ավելի լավ գիտեն քաղաքի խնդիրները, դրանց լուծման ուղիները, ապա առանց խոսքի կհամաձայնեի: Ես սա ոչ թե քաղաքապետարանում տեղ ունենալու համար, այլ գործի շահերից ելնելով: Սակայն համոզված եմ, որ եղած թեկնածուներից ոչ մի ինձնից քաջատեղյակ չէ Աշտարակին հուզող խնդիրներին: Ես ուզում եմ, որ աշտարակցիները հպարտանան իրենց քաղաքով:

Զրույցը վարեց
[illegible]

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Ամենապատիւ բարձր սրբազան հայր Տ. Մաշտոց արք. Իզմիրլեան, պատրիարք Կ. Պոլսոյ

Ամենապատիւ Տէր,

Առիթից օգտուելով համարձակութիւն եմ առնում մի կարեւոր խնդիր անելու:

Պաշտօնական պատասխանագրիս մէջ յիշուած Պատարագի սրբագրուած երգերը մեծ մասով յոյն, տաճիկ, պարսիկ եւ արաբ խառնաշփոթ եղանակներով են կազմուած: Ես ջանացի եղածը հնարաւոր չափով յարմարեցնելու մեր լեզուի առոգանութեան օրէնքներին: Բայց, հասկացայ այն դառը կսկիծը, որ ես զգացի: Դիմեցի նոյնիսկ հանգուցեալ Յայրապետին, բայց անտարբերութեամբ վարձատրուեցայ:

Կատարելապէս վստահ Ձեր Տիրութեան վերայ, խնդրում եմ, հրամանագրել տալ, որ այդ ձեռագիրն ուղարկուի ինձ՝ գոնէ արտագրելու համար:

Միակ ցանկութիւնս եւ բուռն փափագս է՝ բանալ այն վարագոյրը, որով ծածկուած են մեր հին ու բնիկ եղանակները՝ մեր սրտի եւ հոգու առաջ:

Երբ այդ ձեռագիրն անցնէ ձեռս,

Մաշելով խորին ակնածութեամբ ի համբոյր Սրբազան աջոյն մնամ

Ձերումդ Ամենապատւութեան
խոնարհ ծառայ եւ անձնուէր որդի
Կոմիտաս վարդապետ

* * *

Սիրելի՛ Արշակ,

Երրորդ հեռագիրն առայ, կանչում են. այս քանի օրս կելնեմ:

Պոլսի երաժշտական քննիչ հանձնաժողովին ինչ որ պէտք էր, գրեցի եւ տետրակն էլ դարձուցի իրանց: Ինչ կը վերաբերի իմ կազմած պատարագի արարողութեան, ուղղակի անհնար է

Պատարագի սրբագրուած երգերը

Երեւանի Եղիշէ Չարենցի անվան արվեստի եւ գրականության թանգարանի ստեղծագործական կոլեկտիվը հրատարակության է պատրաստել Մեծն Կոմիտասի նամականին, որը պարունակում է 150 նամակ ուղղված հայ մշակույթի գործիչներին, գրողներին, եկեղեցու նշանավոր պաշտոնյաներին, ընկերներին ու բարեկամներին: Նամակներում Կոմիտասը հիմնականում անդրադարձել է հայ երաժշտական մշակույթի զանազան խնդիրներին: Կոմիտասի ծննդյան 130-ամյակի առթիվ ընթերցողին առաջիկա գրքից ներկայացնում ենք երկու նամակ: Առաջինն ուղղված է Կ. Պոլսի հայոց պատրիարք արքեպիսկոպոս (հետագայում Ամենայն հայոց կաթողիկոս) Մաթեւոս Իզմիրլյանին, երկրորդը՝ հայ նշանավոր գրող, թարգմանիչ եւ խմբագիր Արշակ Չոպանյանին: Այս նամակները տպագրվում են առաջին անգամ:

ԽԱՉԻԿ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

որքան էլ յաջողեցայ մի ընդհանուր կարգ հաստատել, այնուամենայնիւ օտար են եւ մնացին. նոցա շարժուն զգացումները չեն համապատասխանում մեր սրտի սեփական յուզումներին:

Որպէսզի կարողանամ իմով սանն օժանդակած լինել բնիկ ազգային երաժշտութեան հիմնաւոր հաստատութեան, նախ սկսայ շատ մանուկ հասակիցս հետեւել-ժողովել եւ գրի առնել հայ հոգեւոր ու աշխարհիկ գեղջուկ եղանակները:

Երկրորդ՝ Ս. Էջմիածնի, Վենետիկի, Բեռլինի, Փարիզի հայ ձեռագրերը պրպտելով հանեցի եւ ի մի ժողովեցի բոլոր հին հայ երաժշտութեան խազաբանութեան վերաբերեալ կանոններն ու օրէնքները եւ կազմեցի մի երաժշտական դասագիրք: Թէեւ ջուրն իր ճանապարհն է գտել, սակայն դեռ պակասում են ինչ-ինչ կարեւոր տուեալներ:

Արդ, Ամենապատիւ Տէր իմ Կեսարիոյ Ս. Դանիէլ վանքի ձեռագրերի մէջ Տրդատ սրբազան Պալեան գտել էր ուրիշ 14 տարի առաջ մի կանոնագիրք հայ խազաբանութեան մասին: Անմիջապէս դիմեցի եւ խնդրեցի, որ կամ ուղարկէ կամ արտագրել տայ եւ կամ լուսանկարել տայ իմ հաշուին: Սակայն ի զարմանս ստացայ մի գիր, որով առաջարկում էր ինձ վճարել 300 ոսկի եւ ձեռք բերել այդ նորագիւտ ձեռագիրն՝ իբր սեփականութիւն: Ես ի վիճակի չէի մի այդպիսի ապօրէն գործ կատարելու, ուստի մինչեւ օրս, ուղիղ 14 տարուան ընթացքում արածս բոլոր յուսադրող դիմումներն ապարդիւն անցան՝ այդ ձեռագիրը ձեռք բերելու եւ ուսումնասիրելու համար: Ոչ ոք չը

«Կոմիտաս». Գործ Ե. Թադեւոսյանի

ունեցածս օրէնքների վերայ անշուշտ աւելանալու են նորերը, որոնք աւելի դիւրութիւն են ընձեռելու ինձ օր առաջ հրապարակ հանելու մեր երկնային-մաքուր եղանակները: Մեր եղանակների գիւտը համաշխարհային երաժշտութեան համար մեծ նշանակութիւն ունենի:

Յոյս է, որ Ձերդ Ամենապատւութեան հզօր ձայնը վերջակէտ պիտի դնէ այս տխուր-անլուր իրականութեանը:

Ներողութիւն հայցելով Ձերդ բարձր Սրբազնութիւնից պատճառածս նեղութեան համար, գալիս եմ կրկին խնդրելու, որ հաճէք ինձ շնորհելու:

այնտեղի եկեղեցիներում գործածելու համար, որովհետեւ խիստ բարդ է ըստ պահանջման եղանակների խորհրդաւորութեան. ոչ մէկը կառավարել կարող է իմ պատարագը, եթէ նոյնիսկ յարմար երգողներ իսկ գտնելու լինեն: Կ. Պոլիսը եւ առհասարակ Ասիան չէ տալիս թաւ եւ բամբ ձայներ, որոնք մեծ դեր են խաղում բազմաձայնութեան մէջ. միւս կողմից իմ պատարագը գրուած է 1-9 ձայնով, այնպէս որ այդքան նուրբ դասակարգութիւն ձայների նորա ընդունել, գտնել ու գործադրել անկարող են. իսկ նոյնը, ես ինքս եռաձայնի վերածելն անմտութիւն եմ համարում, որովհետեւ խորհրդաւորութիւնը կը վերանայ եւ տեղը կանցնէ միայն եւ միայն ցամաք ու մերկ արուեստ, որ ոչ մի ժամանակ չեմ ցանկանայ կատարել ու լսել: Այս պատճառը, որ չեմ առաջարկել իմ պատարագը, որ դեռ նոյնիսկ շատ լուրջ ու մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան է կարօտ. ես չեմ շտապում: Միւս կողմից, ի՞նչ կասեն, երբ ես խայտառակեմ նոցա գրուածքը եւ տեղն ինն առաջարկեմ. չէ՞ որ դիտմամբ է ցեխը կոխել մերը, որպէսզի իր գրածին ընթացք տայ: Ասուած չանէ, այդ անողը չեմ:

Նոցա համար նոյն արժէքն ունի թէ իմ եւ թէ մի տիրացուի կազմածը (վերջինս գուցէ աւելի արժէքաւոր լինի), որովհետեւ ոչ նորա պակասութեան եւ ոչ իմի առաւելութեան հասկացողութիւնին:

Շատ սիրալիր բարեւներս Կոմիկ Մանուէլեանին, Էզգարին եւ այլ հարցնողաց, եթէ տեսնես:

Քոյդ անձնուէր եւ սիրող
Կ. Վ.

Ռուսական մշակույթի օրեր Հայաստանում

ԵՐԵՎԱՆ, 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Հայաստանում հոկտեմբերի 22-27-ը անցկացվելիք Ռուսաստանի Դաշնության մշակույթի օրերի շրջանակներում միջոցառումներ կկազմակերպվեն Երեւանի տարբեր համերգային սրահներում, Գաբրիել Սունդուկյանի անվան Ազգային ակադեմիական թատրոնում, Հայաստանի Պետական պատկերասրահում եւ Գյումրիի Աճեմյանի անվան թատրոնում:

Ռուսաստանի մշակույթի օրերի ընթացքում Հայաստանի Ազգային օպերայի եւ բալետի պետական ակադեմիական թատրոնի բեմում ՌԴ Պետական ակադեմիական մեծ թատրոնի արտիստները կներկայացնեն Ադանի «Ժիզելը» (մենակատարներ՝ Նադեժդա Գրաչովա եւ Եվգենի Կեռն): Երեւանի Կոմիտասի անվան Կամերային երաժշտության տանը հանդես կգա ՌԴ Պետական ակադեմիական կամերային «Վիվալդի» նվագախումբը՝ Սվետլանա Բեզրոդնայայի խմբավարությամբ: Երեւանի Ֆիլհարմոնիկ փոքր համերգասրահը կտրամադրվի «Իգոր Բրիլ եւ նոր սերունդ» տրիոյին, ինչպես նաեւ երգի եւ պարի «Կազաչյի կուրեն» պետական համույթին. վերջինս ելույթ կունենա նաեւ Գյումրիում՝ Աճեմյանի անվան թատրոնի բեմում: Երեւանի Արամ Խաչատրյանի անվան Ֆիլհարմոնիկ մեծ դահլիճում հանդես կգա Հայաստանի Ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը՝ Ալեքսանդր Վեդերնիկովի խմբավարությամբ: Իսկ Հայաստանի կոմպոզիտորների միության համերգային դահլիճում կանցկացվի երգեհոնային երաժշտության երեկո՝ երգեհոնահարների Թարիվերդիեւի անվան դափնեկիրներ Մարինա Նեւսկայայի, Եկատերինա Մելնիկովայի, Մարինա Աբրահամյան-Սպարենի մասնակցությամբ:

Մշակույթի օրերի շրջանակներում Հայաստանի պետական պատկերասրահում կբացվի «Ռուսաստանի ժամանակակից վարպետների ձեռագործ նկարներն ու սրբապատկերները» խորագրով ցուցահանդես: Իսկ Սունդուկյանի անվան թատրոնի բեմում կանցկացվեն Օլեգ Տաբակովի թատրոնի հյուրախաղերը. Երեւանում կցուցադրվեն Դոստոեւսկու «Սպուզը» եւ Ալդո դե Բենեդետիի «Սիրո սուբլիմացիան» ներկայացումները:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հավերժ ապրողների մեռնող պանթեոնը

Բանաստեղծական մտորում

Կար ժամանակ, երբ հայրենիքից հեռու գտնվող հայը տարագիր էր համարվում, պանդուխտ էր: Պանդուխտը ֆիզիկապես է օտարության մեջ, հոգու բոլոր թելերով կապված է հայրենիքի ու հայրենի օջախի հետ: Այսօր փոխվել է իրադրությունը. այսօր Հայաստանից գնացողը հայ մնալու երաշխիքներ չունի, որովհետեւ այրում է վերադարձի կամուրջները, այն է՝ ծախում, վերջացնում է այն ամենը, ինչ ունի այստեղ՝ մայր հայրենիքում: Գոնե հայրենական տունը թողնի, որ երազ տեսնելու տեղ ունենա, դա էլ չի թողնում: Ինչպե՞ս չհիշել ազգի լուսավոր զավակ Վահան Տերյանի բանաստեղծական տողը. «Փշրված երազ, հայրենական տուն»: Ցավոք, փշրված երազ է դառնում հայրենական տունը: Հայաստանից այսօր հեռացողը հիմնականում երիտասարդությունն է. օտար ափերում ծնված երեխան այլեւս հայ չէ, նա ուրիշ բարքերի ծնունդ է եւ ուրիշ բարքերի մեջ է: Այսօր օտար ափերում ծնված հայ երեխայի երազը Հայաստանի հետ կապ չունի, որովհետեւ նա կորցնում է իր կարոտի հասցեն: Այդ երեխայի երազ տեսնելու տեղն իր ծնված տունը եւ իրեն ծնած երկիրն է լինելու: Այսօր, ասենք, Ամերիկայում, Ֆրանսիայում ծնված հայ երեխաները ոչ միայն Հայաստանինը չեն հոգեւոր առումով, այլ պարզապես ապագա ամերիկացիներ են, ֆրանսիացիներ: Այսպիսով, մեր ազգի ապագան անցնում է այլոց: Երիտասարդ հայ աղջիկներն ու տղաներն իրենց հետ իրենց երակներում կրում են երեխաներ, որոնց նույնպես տանում են: Գնում են հիմնականում երիտասարդները, այն էլ տաղանդավոր, մասնագիտության ու շնորհքի տեր երիտասարդները: Ի՞նչ է տեղի ունենում հայ ազգի հետ, ոչ այլ ինչ, եթե ոչ պակասում է ազգի գենոֆոնդը, ցամաքում ազգի արյան ընտիրը, որ գտնվում է ազգի զարկերակում: Ահա այս զգացումները վերստին արթնացան մեջս, երբ նայեցի «Պանթեոն մեծաց» խորհրդանշական գիրքը, որ նվիրված է վիրահայ, մասնավորապես Թիֆլիսում ապրած ու ստեղծագործած հայ գրողների եւ հասարակական գործիչների հավլաբարյան պանթեոնին ու նրա պատմությանը: Գրքի ծանոթագրությունն այսպիսին է. «Հայ գրողների ու հասարակական գործիչների Թբիլիսիի պանթեոնի պատմությունն արտացոլող այս յուրօրինակ ուղեցույց-տեղեկատուն նպատակ ունի ընթերցողին ծանոթացնելու վերոհիշյալ պանթեոնում հանգչող մեր մեծաց մեծերի կյանքի ու գործունեության համառոտ պատմությանը»:

Ծանոթանալով վիրահայ գրողներ Բենիկ Սեյրանյանի եւ Օֆրո Օֆրոյանի հեղինակած այս ժողովածուին, հայտնի է դառնում մի դառը ճշմարտություն. «Երեսնական թվականների այն դառնաղաժան ժամանակներում, երբ մի սրբապիղծ կամայականությամբ քարուքանդ էր արվում Խոջիվանքի գերեզմանատունը, որպեսզի նրա տեղում, այսպես կոչված, «Բարեկամության այգի» գցվի, հնարավոր եղավ գերեզմանոցում հանգչող ավելի քան հազար հայ մտավորականներից փրկել միայն երեք տասնյակի աճյունները: Սակայն այն զարհուրելի ժամանակներում այդ փրկությունն իսկ հավասար էր սխրանքի, որի համար մենք

պետք է մեր գլուխը խոնարհենք հիշատակի առջեւ վաստակաշատ գեղանկարիչ Գիգո Շարբաբչյանի, որն իր պես մի քանի նվիրյալների օժանդակությամբ, բազում չարչարանքների գնով, նաեւ սեփական անձը վտանգի ենթարկելով, կարողացավ հիմնադրել վերոհիշյալ պանթեոնը»:

Ահա այս ամենը կարդում եւ նորից ու նորից դառնանում ենք, մտածելով, որ հայի ճակատագիր է, պիտի հալածվենք ու նաեւ դասեր քաղենք պատմությունից: Այսօր էլ օտարության մեջ են, տարագիր, լքված ու նաեւ մեռնող են իրենց գերեզմաններով հավերժ կենդանի Րաֆֆին, Հովհաննես Թումանյանը, Սունդուկյանը, Աղայանը, Պռոշյանը, Մուրացանը, Նար-Դոսը, Ջիվանին, Եկմալյանը եւ մեր մյուս մեծերը, որոնք Թիֆլիսում ծաղկեցրել են հայ միտքը, հայ արվեստը: Ով իմանա՝ դեռ ինչեր կլինեն ապագայում, ասենք, ի՞նչ ճակատագրի կարժանանա հավլաբարյան այս պանթեոնը: Մինչդեռ գիրքը մի հուշարձան է, որին Ծիրդունու բառերով ասած, արեւն ու անձրեւը եւ քամին չեն վնասի:

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀՈՎՆԱՆՅԱՆ

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ ՄԵԶ ՈՒ ՁԵԶ

Հողագործները

Գերեզմանափորը նույնպես հողագործ է, միայն թե ցանում է այն, ինչ մահն է հնձել եւ հնձում է կանխիկ աշխատավարձ: Կոմունիստների օրոք պատահում էր, որ աշխատավարձն ուշացնեն երկու-երեք օրով, իսկ հակակոմունիստների այս ժամանակաշրջանում օրն ամիս դարձավ ու քիչ էլ ավելի, որովհետեւ ժամանակակից կապիտալիստներն ուսումնասիրել են հարաբերականության տեսությունը: Ժողովրդի անունից են խոսում, նաեւ ազգի, այսինքն՝ ժողովրդի ազգանունից: Շատ քիչ է պատահում, որ խոսեն ժողովրդի Հայկ հայրանունից: Մի՞թե դրա համար անհրաժեշտ է ստանալ ռուսական կրթություն: Ինչ վերաբերում է նախագահին, ապա որպես մեր հայրանունը օգտագործվում է առավելապես օտարների կողմից: Վարդապետն էլ, անշուշտ, իբրեւ հոռեղբայրանուն, որի առթիվ կարող ենք հիշատակել բանաստեղծի տողերը. «Ընդ աստեղով ի՞նչ կա սիրուն, քան զանձկալի հոռեղբայր անուն»: Մարդ ինչի՞ց է ավելի շատ զզվում... այսպիսի կյանքո՞վ ապրելուց, թե՞ այսպիսի մարդկանց հետ ապրելուց, թեեւ այդ երկու հանգամանքներն իրար հետ սերտ առնչության մեջ են, բայց առաջնության խնդիր գոյություն ունի, մինչդեռ առաջնայինը մարդկային հիմարությունն է իր համառությամբ ու հարստությամբ, որ նպատակասլաց լինելով հույս ունի ձեռք բերել իմաստության երանգավորումներ հասնելու համար իր ցանկությունների իրականացմանը: Եվ չի կարելի ասել, որ դա նրան հաճախ չի հաջողվում, որովհետեւ յուրաքանչյուր մարդու մեջ թուխս է նստած, հիմարության մի հավլանականություն): Պատկերացնո՞ւմ եք, թե հիմարությունն ինչպիսի ընդարձակ կանանոց ունի:

Մեղադրում են գողին, բոզին, կաշառակերին ոչ թե նրանց հանցանքների համար, այլ նրանց վաստակին նախանձելուց: Զրպարտում են անմեղ մարդուն ոչ միայն ատելությունից դրդված, այլեւ նրան նախանձելուց, որ չեն կարողացել նրա նման մաքուր մնալ գոյության պայքարում: Եվ այդ վերաբերմունքները կոչվում են հասարակական կարծիք: Լկտիությունը լկտիություն, դա ինչո՞ւ չանվանել հասարակական համոզմունք: Չգիտես ո՞րն է չարյաց փոքրագույնը՝ ատամներ չունենալն ուտելիք ունենալով հանդե՞րձ, թե՞ ատամներ ունենալը՝ ուտելիք չունենալով:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ **ՄԱՐԶԱԿԱՆ**

ՇԱԽՄԱՏ

Լեւոն Արոնյանը՝ միանձնյա առաջատար

Հայաստանի տղամարդկանց 59-րդ առաջնության բարձրագույն խմբի 4-րդ տուրն ի հայտ բերեց միանձնյա առաջատարին:

Միջազգային վարպետ Լեւոն Արոնյանին հաջողվեց պարտության մատնել իր երբեմնի մարզիչ, միջազգային վարպետ Արսեն Եղիազարյանին: Մյուս երկու առաջատարները գրոսմայստեր Արտաշես Մինասյանն ու միջազգային վարպետ Արա Մինասյանը, իրենց հանդիպումը ոչ-ոքի արդյունքով ավարտեցին կարճատեւ, բայց բովանդակալից պայքարից հետո: Երկրորդ անընդմեջ հաղթանակը տարավ գրոսմայստեր Կարեն Ասրյանը այս անգամ առաջնությունների նորեկ Վարուժան Հակոբյանի նկատմամբ: Նույնպես հաղթանակով ավարտեց իր պարտիան միջազգային վարպետ Աշոտ Նադանյանը, որի մրցակիցը նույն կոչումը կրող Սմբատ Խաչիյանն էր: Ի դեպ, նշենք, որ Նադանյանը մրցաշարի մեկնարկային տուրերում ամենաhետաքրքիր, ստեղծագործական խաղն է ցուցադրում: Միաժամանակ ակնհայտ դարձավ գրոսմայստեր Սմբատ Լպուտյանի վատ մարզավիճակը: Հաջորդ տուրում նա անհաջողության մատնվեց միջազգային վարպետ Տիգրան Նալբանդյանի հետ պարտիայում: Առաջնության նորեկների միջազգային վարպետներ Գաբրիել Սարգսյանի եւ Անդրանիկ Մատիկոզյանի պարտիայում ոչ-ոքի արդյունք գրանցվեց:

Չորս տուրից հետո 3,5 միավորով մրցաշարային աղյուսակը գլխավորում է Լեւոն Արոնյանը: 3-ական միավոր են վաստակել Արտաշես եւ Արա Մինասյանները, Կարեն Ասրյանն ու Աշոտ Նադանյանը: 2 միավոր է վաստակել Տիգրան Նալբանդյանը:

ԱՐՍԵՆ ՆԻԿՈՂՈՍՅԱՆ,
միջազգային կարգի մրցավար

Հեծանվորդ Մարգարյանը Կրասնոդարից հասավ Եվրոպա

42-ամյա կրասնոդարցի Մանաս Մարգարյանը որոշել է յուրօրինակ ռեկորդ սահմանել: Այս տարվա օգոստոսի 29-ին հեծանիվով դուրս է եկել Կրասնոդարից եւ միայն մի քանի օր առաջ հասել Պրահա: Ու քանի որ Մոսկվայում չի կարողացել ստանալ Շենգենյան համաձայնագրի երկրների վիզա (մուտքի հրավեր), որոշել է բավարարվել արեւելաեվրոպական պետություններով:

Պրահան չորրորդ մայրաքաղաքն է, ուր հասել է մասնագիտությամբ գյուղատնտես Մարգարյանը՝ հետեւում թողնելով Մոսկվան, Մինսկը եւ Վարշավան: Առջեւում են Բրատիսլավան, Բուդապեշտը, Բուխարեստն ու Սոֆիան:

Այս ճամփորդությունը որոշել է իրականացնել՝ այն տխուր դեպքից հետո, երբ ավտովթարի ենթարկվելուց հետո հրաշքով փրկվել է. «Կվերադառնամ Կրասնոդար, եւ այնտեղի հայերին կպատմեմ ճամփորդությանս մասին»: Մարգարյանը շուտով կմեկնի Սլովակիա, իսկ այժմ ծանոթանում է Չեխիայի քաղաքներին: Հերթական հանգրվանը Բռնոն է:

Հ. Ա.

ՖՈՒՏԲՈԼ

Պայքարն ավելի է սրվում

Չեմպիոնների լիգայի չորս խմբերում անցկացվեցին չորրորդ տուրի խաղերը:

Առաջին խմբում առաջատարի դիրքերն ամրապնդեց Հռոմի «Լացիոն», որը հյուրընկալվելիս խոշոր հաշվով հաղթեց «Մարիբորին»: Այս խաղում Սիմոնե Ինձագին 2 գոլ խփեց սլովենական թիմի դարպասը (50-րդ եւ 74-րդ րոպեներին): Մեկական անգամ աչքի ընկան Սինիշա Միխայլովիչը (36') եւ Դեյան Ստանկովիչը (63'): Սրվեց պայքարը երկրորդ տեղի համար: Կիեւի դինամոյականները 4-2 հաշվով պարտության մատնեցին Լեւերկուզենի «Բայերին»: Թերեւս, խոշոր հաշիվը պայմանավորված է երկու թիմերի պաշտպանների անհաջող խաղով: Դաշտի տերերից գոլերի հեղինակներ դարձան Վիտալի Կոսովսկին (4'), Մաքսիմ Շացկիխը (36'), Ալեքսանդր Գոլովկոն (61') եւ Վլադիսլավ Վաշչուկը (87'), հյուրերից՝ Ուլֆ Կիրստենը (12') եւ Օլիվեր Նովիլը (49'): Հանդիպման հերոսը կիեւցիների դարպասապահ Ալեքսանդր Շովկովսկին էր, որը 3-2 հաշվի ժամանակ ետ մղեց 11 մ տուգանային հարվածը:

Նույնքան հաշիվ գրանցվեց երկրորդ խմբի «Արսենալ»-«Բարսելոնա» խաղում: Արդեն 16-րդ րոպեին հաշիվը 0-2 էր. գոլերը խփել էին Ռիվալդոն եւ Լուիս Էնրիկեն: Հետագայում կողմերը եւս 2-ական գոլ խփեցին, իսկ ավելին անել դաշտի տերերին չհաջողվեց: Այս խմբում եւս հաղթողի հարցը գործնականում պարզ է, իսկ երկրորդ տեղի համար պայքարը սրվեց, երբ «Ֆիորենտինան» ԱԻԿ-ին հաղթեց 3-0 հաշվով (գոլերը խփեցին Գաբրիել Բատիստուտան, Էնրիկե Կյեզան եւ Աբել Բալբոն): Շատ բան կորոշվի հոկտեմբերի 27-ին, երբ «Ուեմբլիում» կկայանա «Արսենալ»-«Ֆիորենտինա» հանդիպումը:

Անակնկալ գրանցվեց Դորտմունդում, որտեղ «Ռոզենբորգը» 3 անպատասխան գոլ խփեց «Բորուսիայի» դարպասը: Երկու անգամ աչքի ընկավ Սորենսենը, մեկ անգամ՝ Ֆրեդերիկ Վինսնեսը: Չորրորդ անգամ ոչ-ոքի խաղաց «Ֆեյենոորդը», որը Ռոտերդամում ընդունել էր «Բոավիշտային»:

Միեւնույն՝ 1-0 հաշվով ավարտվեցին չորրորդ խմբի խաղերը: Երկուսում էլ հաղթեցին դաշտի տերերը: Մարսելում գոլի հեղինակ դարձավ «Օլիմպիկի» կենտրոնական պաշտպան Վիլյամ Գալլասը (69'): Մասնագետները նշում են, որ Չեմպիոնների լիգայի ներկայիս գավաթակիր «Մանչեսթր Յունայթեդն» ավելիին էր արժանի: Անգլիացիները գոլ խփելու մի քանի հնարավորություն ունեցան, իսկ վերջին րոպեին գրավեցին մրցակցի դարպասը: Մրցավարը «խաղից դուրս» դրություն արձանագրեց եւ չհաշվեց այդ գոլը:

Ռ. Ա.

Կիեւի դինամոյականները հերթական գոլից հետո

Առաջին խումբ

«Դինամո» (Ուկրաինա)-«Բայեր» (Գերմանիա)՝ 4-2
«Մարիբոր» (Սլովենիա)-«Լացիո» (Իտալիա)՝ 0-4

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Լացիո	4*	3	1	0	11-2	10
2. Բայեր	4	1	2	1	6-6	5
3. Դինամո	4	1	1	2	6-6	4
4. Մարիբոր	4	1	0	3	1-10	3

Երկրորդ խումբ

«Արսենալ» (Անգլիա)-«Բարսելոնա» (Իսպանիա)՝ 2-4
«Ֆիորենտինա» (Իտալիա)-ԱԻԿ (Շվեդիա)՝ 3-0

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Բարսելոնա	4	3	1	0	11-6	10
2. Ֆիորենտինա	4	1	2	1	5-4	5
3. Արսենալ	4	1	2	1	6-6	5
4. ԱԻԿ	4	0	1	3	2-8	1

Երրորդ խումբ

«Բորուսիա» (Գերմանիա)-«Ռոզենբորգ» (Նորվեգիա)՝ 0-3
«Ֆեյենոորդ» (Հոլանդիա)-«Բոավիշտա» (Պորտուգալիա)՝ 1-1

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Ռոզենբորգ	4	2	2	0	10-4	8
2. Բորուսիա	4	1	2	1	6-7	5
3. Ֆեյենոորդ	4	0	4	0	5-5	4
4. Բոավիշտա	4	0	2	2	3-8	2

Չորրորդ խումբ

«Օլիմպիկ» (Ֆրանսիա)-«Մանչեսթր Յունայթեդ» (Անգլիա)՝ 1-0
«Շտուրմ» (Ավստրիա)-«Կրոացիա» (Խորվաթիա)՝ 1-0

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Օլիմպիկ	4	3	0	1	6-3	9
2. Մանչեսթր	4	2	1	1	5-2	7
3. Կրոացիա	4	1	1	2	4-3	4
4. Շտուրմ	4	1	0	3	1-8	3

ԽԱՉԲԱՌ

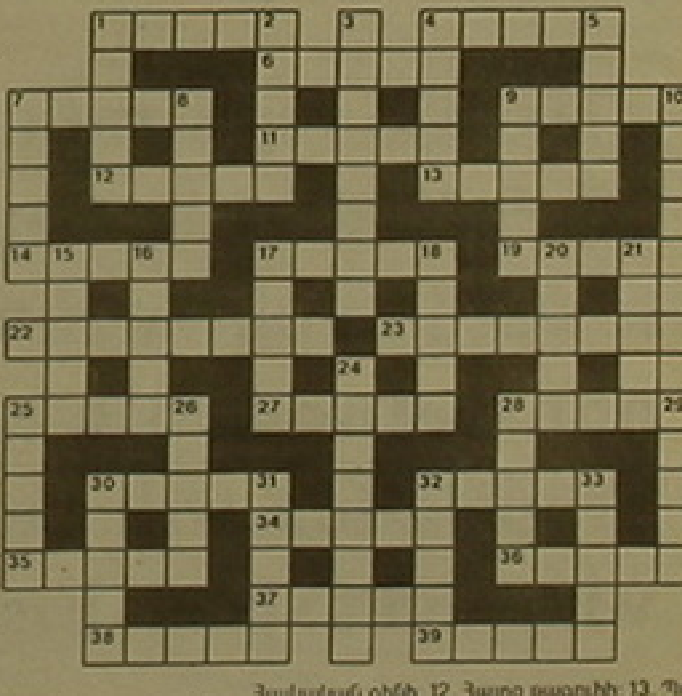

Ուղղահայաց

1. Ռուսաց կամ արմավի փոքրիկ բույսեր: 2. Արեւելյան մի քանի ցեղերի մոտ [illegible]: 3. [illegible]: 4. Օձի տեսակ, հարք: 5. Մեծ Հայքի Այրարատ նահանգի [illegible] գավառը: 7. [illegible] միջազգային [illegible] հետ: 8. [illegible]: 9. [illegible] հողմ: 10. [illegible]: 15. [illegible] հանրապետություն: 16. [illegible]: 17. [illegible]: 18. [illegible]: 20. [illegible]: 21. «[illegible]» [illegible] հերոսուհին: 24. [illegible]: 25. [illegible]: 26. [illegible]: 28. [illegible]: 29. [illegible] հայկական [illegible]: 30. [illegible]: 31. [illegible]: 32. [illegible]: 33. [illegible] ընդհանուր անվանումը:

Հորիզոնական

1. [illegible] ծաղիկ: 4. Մ. թ. ա. XVII դ. [illegible] քաղաքակրթություններից մեկը: 6. [illegible]: 7. Սպորտային խաղ: 9. [illegible] «Նամուս» վեպի հերոսուհին: 11. Հայկական զինի: 12. Հայոց թագուհի: 13. [illegible]: 14. [illegible]: 17. [illegible]: 19. [illegible] «Մեւ փողերի տոկոսը» [illegible] հերոսուհին: 22. [illegible] վարպետ: 23. Գագոն. ...: 25. [illegible]: 27. [illegible]: 28. [illegible]: 30. [illegible]: 32. [illegible]: 34. [illegible]: 35. Արու այծ: 36. [illegible]: 37. [illegible]: 38. [illegible]: 39. [illegible] սենոր:

Կազմեց Է. ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԸ

Նախորդ համարում տպագրված խաչբառի պատասխանները

Ուղղահայաց 2. Ունազ: 3. Սաղրոս: 5. Զամբյան: 6. Իրեն: 7. [illegible]: 8. [illegible]: 9. [illegible]: 10. [illegible]: 13. [illegible]: 14. [illegible]: 18. [illegible]: 19. [illegible]: 23. [illegible]: 24. [illegible]: 27. [illegible]: 29. [illegible]: 31. [illegible]: 32. [illegible]: 33. [illegible]: 34. [illegible]: 38. [illegible]: 39. [illegible]: 43. [illegible]: 44. [illegible]:

Հորիզոնական 1. [illegible]: 4. [illegible]: 11. [illegible]: 12. [illegible]: 15. [illegible]: 16. [illegible]: 17. [illegible]: 20. [illegible]: 21. [illegible]: 22. [illegible]: 25. [illegible]: 26. [illegible]: 28. [illegible]: 30. [illegible]: 35. [illegible]: 36. [illegible]: 37. [illegible]: 40. [illegible]: 41. [illegible]: 42. [illegible]: 45. [illegible]: 46. [illegible]: 47. [illegible]: 48. [illegible]:

Ինտերմոթոր Արմենիա ՓԲԸ   ԴայմլերՔրայսլերի գլխավոր ներկայացուցիչը Հայաստանում

A-class

Մերսեդեսի փոքրիկ հսկան

ՑՈՒՑԱՍՐԱՀ
Հանրապետության 5ը,
Երեւան, 375010
Հայաստանի Հանրապետություն
Հեռ. (3742) 58 12 75
Ֆաքս (3742) 56 51 79
էլ.փոստ intmot@arminco.com

ՑՈՒՑԱՍՐԱՀ ԵՎ ԱՎՏՈՍՐԱՀ
(նոյեմբերից)
Արամի 2, Երեւան 375010
Հայաստանի Հանրապետություն
Հեռ. (3742) 58 32 78
(3742) 56 52 18
Ֆաքս (3742) 15 18 50

Mercedes-Benz
Ավտոմոբիլի ապագան

digitised by A.R.A.R.@

THE AMERICAN EMBASSY IN ARMENIA INVITES YOU TO PARTICIPATE

In an auction of **office furniture and equipment, household furniture and appliances, as well as computers and accessories** that will take place **on October 23, 1999, at 60 Griboedov St. starting from 9 a. m. until it is all gone.**

The preliminary viewing and registration will be held on **October 21, from 9 to noon and October 22 from 1 p. m. to 5 p. m.** at the address. During this preliminary viewing you will receive the list of lots that will be auctioned. The lots will be sold *"as is, where is" (i. e. the U. S. Embassy will not guarantee the quality of the merchandise).*

The **$25 registration fee** will include **a $ 20 refundable deposit** to be applied towards your **winning bid and a $ 5 non-refundable registration fee. Translation will be provided for those who don't speak English.**

The **payment** made on the day of auction should be **in $ U. S.** All sales are final. The pick up dates are **October 25 and 26, 1999, between 8 a. m. and 7 p.m. Items not picked up by those days will again become property of the US Embassy.**

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՄԵՐԻԿՅԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

«Դասախոսությունների շարք» ծրագիր

Համաշխարհային բանկի մասնավոր եւ ֆինանսական զարգացման սեկտորի առաջատար փորձագետ

Իցհակ Գոլդբերգը

եւ

Իսրայելի «Orhs» տեխնոլոգիական կենտրոնի տնօրեն

դոկտոր Հանան Գեյսքը

ներկայացնում են

«Տեխնոլոգիական զարգացման միջազգային փորձը եւ դրա կիրառումը Հայաստանում»

Հոկտեմբերի 21-ին, ժամը 18:00-ին

Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի փոքր դահլիճում

Դասախոսությունը կընթանա անգլերեն՝ հայերեն համընթաց թարգմանությամբ

Մուտքն ազատ է

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել՝ 27-16-58

Բաց հասարակության ինստիտուտի օժանդակության հիմնադրամ Հայաստան

Քեմբրիջի համալսարանը ԲՀԻ-ի հետ համատեղ հայտարարում է մրցույթ՝ գիտության թեկնածուի, համապատասխան աստիճան ունեցող համալսարանների դասախոսների կամ հետազոտական ինստիտուտների աշխատակիցների համար, որոնք ցանկություն ունեն ուսումնասիրություններ կատարել Քեմբրիջի գրադարաններում կամ քննարկել իրենց կողմից դասավանդվող առարկաները Քեմբրիջում դասավանդող մասնագետների հետ: Ծրագիրը նախատեսված է 1 ամսվա համար (հուլիս-սեպտեմբեր): Մրցույթին մասնակցելու համար դիմորդները պետք է վարժ տիրապետեն խոսակցական անգլերենին:

Նախապատվությունը կտրվի այն դիմորդներին, ովքեր արդեն կապեր են հաստատել Քեմբրիջի որեւէ դասախոսի հետ կամ ովքեր աշխատում են նոր գրքի կամ նոր դասընթացի ստեղծման ծրագրի վրա, ինչպես նաեւ նրանց, ովքեր նպատակ ունեն բարելավել իրենց հետազոտության որակը:

Դիմումի ձեւերն ընդունվում են մինչեւ ս. թ. նոյեմբերի 17-ը, ժամը 16:30-ը:

Մանրամասն տեղեկությունների եւ դիմումի նյութերի համար դիմել ԲՀԻ օժանդակության հիմնադրամ հետեւյալ հասցեով՝ Երեւան, Այգեձոր 53բ, հեռ. 272119, 271713, հեռ/ֆաքս 151 088

ԵՐԵՎԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՀՐԱՉՅԱ ՂԱՓԼԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Հոկտեմբերի 23-ին, 24-ին, 31-ին ՆՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Պերճ Զեյթունցյան

«Հիսուս Նազովրեցին եւ նրա երկրորդ աշակերտը»

(դրամա 2 գործողությամբ)

Բեմադրության հեղինակ **Արմեն Խանդիկյան**, Նկարիչ՝ **Կարեն Գրիգորյան**, Զգեստների նկարիչ՝ **Հովհաննես Բաբախանյան**, Ռեժիսորներ **Արթուր Ուսմանյան, Հրաչյա Հարությունյան**, Հնչյունային ռեժիսոր **Ատոմ Փափազյան**

ԹԱՏՐՈՆԻ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐ **ԱՐՄԵՆ ԽԱՆԴԻԿՅԱՆ**

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳՐԵՐ

21 հոկտեմբեր

17.00 Լուրեր
17.20 «Լեգո» հեռուստամրցույթ
17.45 Մուլտֆիլմեր «Գաստոն», «Այ, այ, այ»
18.00 Հեռուստասերիալ «Գեղեցկուհին»
18.55 [illegible]
19.30 Հեռուստասերիալ «Կյանք»
20.00 Քաղաք եւ հիվանդություն
20.25 Առավոտյան աղմ
20.35 Տուն-տունենք
21.00 Լուրեր
21.40 Գ/ֆ «Երեխա ունենալու պայմանագիր»
23.30 Հիթ շքերթ
00.00 Լուրեր
00.20 Կոմպլեքսային մարզանք
01.20 Ռոքֆիլմ»
Արտասովորական հեռարձակման ավարտ
02.00 Հեռուստասերիալ «Իմ երկրորդ մայրը»

Աշակերտ
19.05 Մ/ֆ «Քաջ Նազար»
19.20 «Համաճարակ»
20.30 Լուրեր
20.50 Գ/ֆ «Համաճարակ» (շարունակություն)
21.55 Գ/ֆ «Ձեռքը»
23.40 Գ/ֆ «Սրբերն իջել են երկինք»

9.00 Տոմար
ախտորոշման կամ... կամ (կրկնություն)
19.00 Հաղորդում
19.10 «Ձայնը» Ներկայացնում է բնակչություն
19.30, 21.30, 23.30, 2.30 Լրատվական
19.50 Սամուշի խոսնակ
20.05, 0.05 Եղանակային դա դա
20.30 Ասպարեզ
21.10 Չեզոք
21.50 Գ/ֆ «Ստոմատոլոգի մահը»
24.00 Անցորդ
0.20 «Կինո-2»-ը ներկայացնում է գ/ֆ «Երկնային մարդ նետում»
2.10 ART VIDEO

7.00 Բարի առավոտ
10.00 Նորություններ
10.15 Գ/ֆ «Ոն Գրանտի քննադատների գաղտնիքները» (դերերում՝ Ի. Կալինինա, Գ. Շեպելենկո, 1992)
16.00 Նորություններ
16.20 Սերիալ «80 օր աշխարհի շուրջը»
16.45 Մեծամ փողոց
17.10 Վիկտորինա երեխաների համար
17.30 Մինչեւ 16 եւ բարձր
18.00 Գ/ֆ «Երեկի տեսերը»
19.00 Նորություններ
19.25 «Կապանքուր»
20.00 Գործընկերը
20.45 Գ/ֆ «Նապոլեոնը եւ Ժոզեֆինան» (2-րդ սերիա)
21.45 Բարի գիշեր, երեխաներ
22.00 Ժամանակ
23.00 Գ/ֆ «Դու իմ միակն ես» (դերերում՝ Ա. Ջիլոտե, Մ. Նեյոլովա, 1993 թ.)
00.50 Լ. Ռամոնոնի «Ինչպես ծնվել Նապոլեոնի նման» (3-րդ մաս)
01.35 Նորություններ
01.55 Գ/ֆ «Ջիմին եւ Բեթթի» (դերերում՝ Ա. Ւորին, Դ. Քատոն, Լ. Ամփր. ԱՄՆ, 1974 թ.)

РТР
7.30, 10.20 Բարի լույս, Ռուսաստան
8.00, 9.00, 10.00 Լուրեր
9.15 Հերթապահ բաժանմունք
10.20 Հումորային եւ առողջություն
10.30 Հեռուստախաղեր «Արեւոտ սրտով»
11.00 Հումորային եւ առողջություն
11.10 Սերիալ «Գնչուհին»
12.00 Սերիալ «Մեր զավակների ամառը»
13.00 Ռոմանս Օսկար Ֆալդերի Ռուսաստանի հետ
13.50 Հումորային եւ առողջություն
14.00, 18.00, 20.00, 22.00, 02.00 Լուրեր
14.20 Երկու դաշնամուր
15.10 Սերիալ «Անտոնելլա»
16.10 Սերիալ «Վայրի հրեշտակը»
17.00 Խաղում բացօթյա վրա
17.30 Մուլտծրագիր
18.20 Աշխարհ
18.55 Սերիալ «Կոմիսար Ռեքս»
20.30 Ռուսական սերիա «Սահման պիտակեր»
21.25 «Սովորական թռչուն» ա կլանք
22.50 Կինոյի ժամ. Ալեքսանդր Պանկրատով-Չոռնին, Վլադիմիր Սեմենովի «Մեծ կետ» ֆիլմում
00.15 Բաստիոնը. Եվրոպա տղամարդիկ ԲԿԱՄ-«Տոլե» (շարունակում)
01.45 Հերթապահ բաժանմունք
02.20 Մեծ սատնկը
03.15 Խաղում բացօթյա վրա

ՍՓՅՈՒՌ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (590000), տեղեկագրքով (1800 դրամ), սկավառակով (3600 դրամ), INTERNET ցանցով (www.arminco.com/spyur; spyur.acc.am; armscape.com/spyur)

«Ազգային Ռադիո» հրատարակչություն [illegible], Երեւան-23, Արշակունյաց 2, Գրանցման թիվ 65, Պատվեր 69149, Պատվեր 1138, Տպաքանակը 4000, Ստորագրված է տպագրության 20. 10. 1999, Գինը 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@